SOUTH ... LIBRARY
11 NOV 1954

No. 42—Vol.-LII

Friday,
5th November, 1954

Registered at the G P O as a Newspaper

Price 6d.

INDIAN OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903

THE CHURCHES AND BANTU EDUCATION

By C. W. M. GELL

SOME Christians are getting in a rare tangle over the application of their principles to our racial problems.

Take the Bantu Education Act, for instance. It is now widely realised that the Act not merely intends to replace missionary by secular control—something which Africans would not in itself oppose—but is to be the instrument for imposing a debased type of education on Africans in order to fit them for their subservient role in a White-dominated society.

African children will be taught that equal status and opportunity are not for them—ever. Bantu school boards will give African parents some say (though nominated and official members will probably predominate) in local administrative matters; but they will not have any control over the quality of education provided. The training of all teachers will be taken over at once by the Government and is likely to be moved to the reserves

This is the background against which a recent editorial in the 'Christian Recorder' must be read. It warmly commends the attitude of the chairman of the Queenstown District of the Methodist Church. Mr. le Grove Smith thinks that the Bantu Education Act will work out for the furtherance of the Gospel. The paper acclaims as "truly Christian" and "constructive" this passive acceptance of whatever befalls

"Whereas we should do all we can to stem the tide of unwarranted State control over domestic matters, we should not revert to action that will cast reproach on the followers of Christ. When we have done our part, there is nothing else for us to do than to leave the finishing of the work to God."

The editorial concludes that "as soon as adjustments have been made, all concerned can fall into line with the new trend of education as applied to the Bantu people."

It comforts us with the assurances that "the authorities are not afraid to offer reasonable education to the African people" and that "we are not under a despotic rule—any reasonable representation to the authorities will be given an ear and the outcome will be to the glory of Cod and the furtherance of the Gospel." (Has the writer considered Dr. Verwoerd s intransigence in dealing with various city councils and the manner in which his Western Areas Removal Scheme will glorify God?)

Finally, we are exhorted "to do our part and trust in God to use the situation to His honour and glory"—with the added material advantage that funds now devoted to African education will become available for other ways of propagating the Gospel.

Now there is little argument against the principle that he who pays the piper shall call the tune. The State, which contributes nearly 90 per cent of the money, undoubtedly has the right to take administrative control of the hands of the churches If it had done so through the Education Department, without proclaiming its very explicit intention of using "Bantu education" as a weapon of racial subordination, there would have been little objection from Black or White.

But there is no point in the 'Christian Recorder' asking us to draw a line as to our interpretation of the motives behind the Bantu Education Act," when Dr. Verwoerd has made the latter so abundantly clear. We have only to read his own phrases to know that those motives are, in important respects, un-Christian and repressive.

If the churches are content to meet this situation by accepting Government policy as the will of God, working in some mysterious way through trial and tribulation for the edification of us poor benighted mortals and the manifestation of his glory, they will have to resign themselves also to the dissociation of Africans from the Gospel they preach.

There is no room in our present dilemma for the sort of Christian fatalism advocated by the 'Christian Recorder.' Christianity today has to fight actively against social injustices or forfeit the loyalty of its followers.

This has, of course, been recognised by many church leaders though they have not yet found the most effective way of making their protests felt practically.

The Transvaal chairman of Mr. le Grove Smith's Church said the other day: "I believe we have reached a stage in our country's history where it is no longer possible to remain supine and inarticulate. The church must speak unequivocally and without fear of the consequences."

Dr. J. B Webb went on to express deep concern about the motives underlying "Bantu education" and its function "as one of the arms of the Native Affairs Dept."

And he added that the churches had three alternatives: (1) to keep a few schools going as purely private schools; (2) to sell their school buildings to the State; (3) to lease them.

The only advantage (3) has over (2) is that it preserves the possibility of quickly resuming proper education for Africans, if the Nationalists are ever displaced by a Government with a less rigid colour policy.

(1) faces a number of difficulties, apart from finance Will Dr. Verwoerd register private schools? At what stage will he "close down any school which preaches inadmissible doctrines"? Will the system of public examinations be used to nullify the wider education such schools might give at the secondary level?

Will children from these schools, trained "by those who believe in racial equality," be excluded from the jobs—e.g they will almost certainly be excluded from the teaching profession, as the Government is immediately taking over all teacher-training colleges—that they would like to do?

Finally, as Father Huddleston's tragic decision over St. Peter's shows, the churches have one further choice—to close down their schools completely, refusing either to co-operate in applying "Bantu education" or to lease or sell the buildings. If this decision were widely taken, it would gravely embarrass the Government and might conceivably defeat the Act. But it would need not only a far greater measure of unanimity than yet prevails among church leaders; it would also require the willing co-operation of the African people whose children would be, temporarily at least, deprived of schools.

Both Africans and the churches have frankly to face the fact that each acquiescence in lowering standards, each time it is decided that some education is better than none at all, weakens resistance to the further demands that will undoubtedly follow if Dr. Verwoerd remains in power.

"Bantu education," as envisaged by Dr. Verwoerd, is a process of indoctrination coupled with some training in manual and verbal dexterity. It carries with it the real possibility of the indefinite subjugation of our largest racial group.

If the churches are in doubt today over the answers they must give Dr. Verwoerd by the end of the year, it is partly due to the absence of a sufficiently authoritative statement from Africans through the African National Congress and other national and

Continued on page 504)

The

New India Assurance

Company Limited

Principal Controlling Officers:

Rustomjee (Pty.) Ltd.

74 VICTORIA STREET, DURBAN

Please note our change of address

As from the Ist October 1954

BAI JERBAI RUSTOMJEE

TRUST BUILDING

First floor

140, Queen Street,

DURBAN, NATAL.

Telephone 2335. Telegrams 'BRADFORD'

P.O. Box 110

LUSAKA, NORTHERN RHODESIA

BRADFORD CLOTHING FACTORY

Direct Importers and Wholesale Merchants

Clothing Manufacturers

Proprietor RAMBHAI D. PATEL

Branch:

CITY STORE

Cairo Road, Lusaka

Always in Stock:

Piece Goods, Hosiery, Cutlery, Enamelware, Stationery, Drapery, Crockery, & Wool.

B. I. S. N. Co. Ltd.

S.S. Kampala arriving November 28. Sailing December 3. for Bombay

Passengers must conform with the Cholera Vaccination and Yellow Fever innoculation requirements and obtain certificates from their nearest District Surgeon. Innoculation by and certificates from private Medical Practitioners will not be accepted.

FARES : DURBAN TO BOMBAY

First Class	single	without	food	£83—10—0
Second "	"	"	"	55—0—0
Inter-Class	"	"	"	37—0—0
Unberthed	(Deck)	without	food	24—10—0

Muslim Special Food £11—10—0 Ordinary Food £4—17—6

Hindu Special Food £10—3—0 Ordinary Food £4—5—6

Bookings for 1st, 2nd, Inter-Class and Unberthed (Deck) can be effected by communication with us by telegram or letters.

Under no circumstances will unberthed passengers be permitted to keep on deck with them more than one bedding roll and one trunk for use during the voyage.

For further particulars apply to—

SHAIK HIMED & SONS (PTY) LTD.

390 PINE STREET, Telephone 20432, DURBAN.

Tel. Add. "KARAMAT."

INDIAN OPINION

FRIDAY, 5TH NOVEMBER, 1954

Bantu Education Act And The Duty Of Africans

BANTU EDUCATION ACT is causing the greatest concern today throughout the country not only to the Africans, whose whole future is at stake, but to the many European Missions, who are conducting their own schools for the African people subsidised by the Government Under the Act all these schools will have to be handed over to the Native Affairs Department by whom they will be conducted Or they must be closed down or carried on independently without the support of the Government. How long they will be allowed to be so conducted is also doubtful because the Government may refuse to recognise private schools Some Missions have already decided to close down their schools and some have decided to run them at their own expense. If the Government were at all sincere the correct thing to do would have been to turn all schools into Government schools and to place them under the Department of Education. But the trouble is that it is not sincere. It cannot bear to see Africans advancing so speedily and beginning to take their place intellectually with the White man as his equal and even surpassing him. This does not tally with the Government's apartheid policy and so all matters including the education of the Africans must be placed under the direct control of the Department of Native Affairs so that the Africans may not rise beyond the level of slaves of the White man. There is no exaggeration in this because it can be proved and has been proved by statements made by the Minister of Native Affairs, Dr. Verwoerd.

The question that is troubling the minds of the African people and those concerned about their education is what to do in the circumstances? Since the African people in particular and the non-Europeans in general have very wisely adopted the way of Satyagraha as taught both by precept and practice by Mahatma Gandhi in India and in South Africa, the correct thing would be to look to him for guidance. He is no longer with us in person but he is and shall always be with us in spirit as long as we remain implicitly loyal and truthful to the principles for which he lived and died, namely, to remain non-violent in speech and action and to bear no hatred towards the evil-doer but to hate the evil and to resist it even at the cost of our own lives. The time for that supreme sacrifice has come now. The way Mahatma Gandhi conducted the struggle for India's independence is a book of reference for the oppressed people in this country. The people of India were faced with exactly the same situation under the British rule. Not only educational but all Government institutions were to keep the people perpetually under slavery. When this was realised it was decided to boycott all those institutions. Of course the people had to be trained to do so. But the people had suffered so much that they did not require much training. It was better to die than to suffer a living death and both the educated and the ignorant masses rallied. Not only did the people boycott all Government schools but all Government institutions, including law courts, in order not to assist in or to associate with the administration of laws considered to be unjust and immoral. We would mention here only the boycott of all Government schools. The teachers as well as the parents boycotted the schools. They did not think of the future. They had no time to do so. The most important thing was to get rid of the evil that was eating out the vitals of the people. There were people who in their folly thought something was better than nothing. But they soon realised that that something was not only nothing but was poisonous being saturated with the spirit of slavery. Having boycotted the institutions the teachers who were unemployed were utilised in opening up their own national institutions. If the parents were not prepared to send their children to school and there were no teachers to teach them the schools must close down and so the Government schools became practically empty. And education in the national schools was being given on national lines, which was the ideal thing. The question of the teachers' salaries did not occur. They were all public spirited and were satisfied with getting just sufficient to keep their body and soul together. Besides they knew that they were not going to be allowed to remain there long under a hostile Government. They as well as the students were fully prepared for all the consequences. They were all thrown into prison but the schools went on until there were none left to carry them on —all being in prison, the only rightful place for those who wanted to throw off the shackles of slavery. It was realised—adversity taught them—that real education did not consist in learning to read and write but in the building of character a.d in realising one's own manhood. A man of character and manhood is worth infinitely more than a lettered man with no character and manhood. We have much to learn from the White man. When he is convinced that he is fighting for a just cause he plunges into it heart and soul unconcerned about the consequences. The tremendous sacrifices made by him during the last two world wars are an example. Whether they were right or wrong is a different matter The point is that the White man was convinced that they were right and therefore he did not hesitate to sacrifice his all.

Let us take the instance of our present Government. In its own light it is convinced that what it is doing is the right thing. We must give it due credit for firmly sticking to its own convictions even at the risk of being censured by the whole world. If we are convinced that right and justice are on our side we too must be fully prepared to stake our lives and our all for that. We must once for all decide whether it is the principle for which we are fighting or for material things—bread crumbs. If it is the latter we might as well pay the price the Government demands of us. If it is the former we must go forward with faith in God who helps those who help themselves.

Well Done Natal Indian Teacher' Society

OFTEN the charge is laid against the Indian teachers that they are the best-paid and least taxed people in our community, because the teachers are hardly ever known to be contributing in any public funds The Natal Indian Teachers' Society has given a lie to this charge by collecting from among themselves the sum of £10,000 towards the erection and extension of Indian schools in the Province. Three years ago the Natal Indian Teachers Society launched a scheme to raise £150,000 (to which the Provincial Administration will contribute on a £ for £ basis) and the teachers themselves by contributing £25,000 towards the fund. At a small ceremony on October 16, the Administrator of Natal Mr. D. G. Shepstone, handed a cheque for the amount collected up to the end of July this year—£10,494—17—3—to Mr. A. D. Lazarus, president of the Society and chairman of the Natal Indian School Building Trust. In handing over the cheque the Administrator said he had his doubts whether the Society would achieve what it had set out to do, but the teachers' effort had been a tremendous one and should be a great stimulus to the Indian community as a whole to help. He congratulated the Indian teachers for what he called a magnificent piece of public service. We too very heartily congratulate the Natal Indian Teachers' Society and wish them every success in their self-imposed noble task and hope the community will be inspired to do its share.

Donations To Phoenix Settlement

We acknowledge with thanks the receipt of the following donations:

Messrs. Danube Trading Co. (Johannesburg) 10s., Mr A. Moonsamy (Verulam) £8 8s, Messrs. A. Moonsamy Bros. £10 10s.

NOTES AND NEWS

Bantu Education Act

THE Bantu Education Act has become the burning question of the day. The South African Congress of Democrats has published a very useful pamphlet expressing its view of the Act. It gives information about the Act and the way in which it will be worked and what will be the effect of such education on the African people. The pamphlet which is worth reading can be had from the South African Congress of Democrats' office at Somerset House, or P.O. Box 4081, Johannesburg.

The following interesting introduction to the pamphlet has been written by Father Trevor Huddleston:

Everything possible must be done, and done with all possible speed, to convince the public of South Africa that the Bantu Education Act is the most sinister, as it is the most far-reaching piece of "apartheid" legislation so far produced. It is for this reason that I wholeheartedly welcome this pamphlet and commend it to all people of goodwill in this land. The purpose of the Act is here plainly set out:

It is the establishment of White supremacy through the denial to the African people of the cultural heritage which is their by right. Dr. Verwoerd's statements are here quoted accurately and frequently: they are themselves a sufficient condemnation of the Act for all who have eyes to see.

Here is racialism at its darkest and most damnable—that evil thing which seeks to direct and dominate even the minds of children. It *must* be defeated. Let us see to it that we spare ourselves in no way in combatting this vicious and most arrogant attack on human freedom.

Will Dr Verwoerd And Mr. Strydom Admit This

Many Africans have developed a suspicion of Europeans, which extended even to those Europeans whose attitude was friendly, Mr. E. Havemann, former manager of Durban's Native Administration Department, said at a Toc H luncheon. They were following an urban star, and the great force of their race was in the cities. Mr. Havemann said that in South Africa there were few opportunities for Europeans and Africans to get to know one another. "We really know extraordinarily little about how Africans feel and think," he said. "Ordinary contact on the master and servant level is not one on which Africans will speak." Mr. Havemann said he had often noted the feeling of "strangeness" felt by Europeans in their dealings with Africans. He had seen Cabinet Ministers of the present and the previous South African Governments show "lack of confidence and obvious embarrassment when meeting a substantial gathering of Africans"

Who Will Become Prime Minister

Speaking in Bloemfontein on Monday, November 2, at the annual congress of the United Party in the Free State, Mr. J. G. N. Strauss, leader of the Party, is reported by the 'Natal Mercury' to have said, he thought it would be tragic for South Africa if Mr. Strydom became Prime Minister of South Africa because Mr. Havenga stood head and shoulders above him. If Mr. Havenga is elected and is prepared to act as a genuine leader in the true interests of South Africa he will have the support of all true South Africans and of the United Party.

Dr. Louis Steenkamp, deputy leader of the United Party in Natal, is reported to have said, there was no future for the Europeans in South Africa, unless they had the goodwill of the non Europeans.

Mr. Sam Kahn Sentenced To Imprisonment

Mr. Sam Kahn has been sentenced to three months' compulsory labour, two months suspended for three years, for contravening the Suppression of Communism Act. Notice of Appeal has been given and Mr. Kahn has been allowed to remain free on his own recognisances pending the hearing The charge against Mr. Kahn was that he did not comply with a notice served on him by the Minister of Justice prohibiting him from attending gatherings. Mr. Sam Kahn, who is 42 years of age, is an attorney in Capetown. He represented the Africans in Parliament until he was unseated under the Suppression of Comunism Act. In Parliament and outside Parliament he has served not only the Africans but the non-Europeans generally. Since the late Dr. Abdurahman we have not had a more brilliant spokesman in Parliament than Mr. Sam Kahn

'Advance' Banned

The weekly paper 'Advance' which came into existence since the banning of 'The Guardian' has been banned by the Minister of Justice in terms of the Suppression of Communism Act. According to Mr. Brian P. Bunting, editor of the 'Advance,' this step has been taken without any warning. "There have been raids on our offices and homes but there has been no opportunity of denying or even finding out what the Government has against us. The banning, states Mr. Bunting, is a violation of the elementary principles of justice and the freedom of the Press."

THE CHURCHES AND BANTU EDUCATION

(*Continued from front page*)

local bodies as to what stand they would support.

It is time that the voice of those most directly affected was more plainly heard. An African periodical has just commented: "We little thought the day would come when we should mourn the passing of the mission schools. The day is here."

What would Africans have the churches decide?

Since this article was written, the Presbyterian, Congregational and Methodist Churches have agreed to rent their school buildings to the Native Affairs Department. That is, although they disapprove of Bantu Education and will not actively assist in imposing it on Africans, they will allow their buildings to be used for that purpose. It can be assumed that the Dutch Reformed Churches will follow this course.

The Roman Catholic Church has stated that it will strive to retain as many of its schools as possible on a purely private, unsubsidised basis so that it may be free to give whatever education it considers proper. Whether Dr. Verwoerd will register these schools and what freedom of syllabus and curriculum he wil allow, remain to be seen.

The Anglican Church will shortly make its decision known. Certain Anglican Orders, notably the Community of the Resurrection and the Society of the Sacred Mission, have declared that, if they find they cannot carry on they will close down and refuse to lease or sell their buildings. Other voices in the Anglican Church have been urging the same policy. They recognise that, because some school sites in locations are leased for educational purposes and will revert to the administration if they ceased to be used for that purpose, there is a danger of losing their buildings without either compensation or rent. But they prefer this to accepting rent from a department which is carrying out a policy of which they wholly disapprove. They do not want the Church to accept "thirty pieces of silver."

BONES WANTED

We Pay
£7 PER TON
F.O.R. your
Station or Siding

BAGS RETURNED RAILAGE PAID

For Full Particulars write to:

THE
BULLBRAND
FERTILIZERS LTD.
SARNIA, NATAL.

THE BANTU EDUCATION ACT

TOWARDS the close of last year our Government introduced a Bill concerning Bantu Education. This Bill was passed and is now known as "The Bantu Education Act."

By this Act the control of Bantu Education was transferred from the Provinces to the Central Government and from the Education Department to the Ministry for Native Affairs. Further, the Act gave the Minister in charge far reaching powers over staffing, curricula, buildings, finance and other matters germane to Bantu Education.

To take charge of this new undertaking, the Minister appointed as from the beginning of the year, three senior Executive Officers, two of whom were able and experienced educationists acquainted with Bantu Education. These spent a considerable amount of time visiting schools and addressing representative gatherings, stressing—not always convincingly—the advantages of central control. In the course of their peregrinations they welcomed questions, so that they might gauge the reactions of those most involved in the work of Bantu Education. At times their answers were not always identical, but they followed a similar and preordained pattern—namely, that the Government intended to take over the management of schools, particularly of all Teachers' Training Colleges, and that the Bantu would be called upon to assume more responsibility for the welfare, finance and management of their own schools.

On the 7th June, in the Senate, the Minister for Native Affairs made a statement on Bantu Education. This statement is available in brochure form from The Information Service of the Department of Native Affairs, P.O. Box 384, Pretoria, and is called "Bantu Education—Policy For The Immediate Future." No one interested in Bantu Education should fail to read this statement. In it the policy of the Government is set forth; and for an understanding of all that is happening, and all that is likely to happen, in Bantu Education it is indispensable.

One thing that emerges from this statement is that the primary purpose of the Bantu Education Act is not educational but political. For instance, the Minister condemns the present system of Bantu Education because there is "no co-ordination between the education given in the schools and the broad national policy." He stresses that the schools were "unsympathetic to the country's policy," while what was needed was a "uniform education policy consistent with the general policy of the country." He also said that "there is no place for him (the African) in the European community above the level of certain forms of labour." Further sentences of a similar nature are to be found in the statement. All of which go to show that the purpose of the Government's policy is not to advance the cause of Bantu Education, but the cause of Apartheid. Indeed, the Bantu Education Act is but the last of a series of legislative enactments—take the Group Areas Act, the Mixed Marriages Act, the Immorality Act, the Separate Representation of Voters Act, etc.—designed expressly to entrench and promote the doctrine of Apartheid.

So far, the Government has not interfered much with work of the schools. They have no doubt been too busy with other matters. One circular has ordered that in the Training Colleges Afrikaans must have the same number of periods allotted to it as English. Another circular has called on Training Colleges to reduce their quota of European staff members to 50 per cent as soon as possible, while another has instructed Training Colleges to accept no more male students for T4, to limit the number of male students for T3 to 35, and to increase the number of female students for both T4 and T3. However, these circulars are, for the moment, of minor importance compared with two circulars from the Secretary for Native Affairs, both dated 2nd August, 1954, concerning "The Transfer of Mission and Church Schools..." These are perfect examples of acts of aggression.

Briefly, the Missions are informed that they will have to hand over their educational work. Their Training Colleges they must surrender to the Government, and their other educational work they must hand over to Bantu Education Boards. On no account will the Missions be allowed to continue to train teachers—that in future will be done by the Government alone. As far as other educational activities are concerned these may be left in the hands of the Missions provided they accept a 25 per cent reduction in their grants. But even so, there is no guarantee that the few institutions which attempt to hold out will be allowed to do so. These can only operate at the pleasure of the Minister.

At the same time the Government more or less requests the Missions please to continue their good work by running the Boarding Hostels, on the grounds that by so doing they will be able to retain their religious influence over their students.

In face of such acts of aggression, what can the Missions do? Humanly speaking, they can do very little, save what they are bidden to do.

Christian education is being swamped. Christian National Education is in the ascendant. These are the first fruits of the Bantu Education Act.—'Contact', Sept. 1954.

SCIENCE AND SANITY

IN his recent presidential address to the British Association, Dr. Adrian expressed, in scientific terms, and as though it were rather a novel proposition, an idea with which the ordinarily intelligent man has long been familiar—that humanity in its present state of evolution is not fit to be trusted with the findings of science, and that the most urgent need is for his moral character to catch up with his intellectual achievements. Or, as Dr. Adrian more cautiously put it: "Our behaviour must be made worthy of our increased knowledge."

So here we come full circle and find the modern scientist returning to the conclusions reached by those older and wiser, but latterly scorned and ignored "Knowers" and Seers, from Lao-Tze to Solonous, who insisted, long before Pope coined the phrase, that the first study of mankind should be man, and that until he was improved, until he had evolved to a higher and better species, to the stature of Christ or Buddha or Mahavir, the world would never be any better than it was. How right they were is confirmed by the present state of that world.

Dr. Adrian, however, being a modern scientist, and so a materialist is concerned only with the superficial aspect of man's *behaviour*, and suggests that this should be studied, presumably in order to be improved, by scientific means such as psychiatry, questionnaires, sorting-machines, statistical methods, before applying the popular creative methods of brain-washing and thought-conditioning, which while they may be able to produce conforming robots will certainly never evolve a higher species of humanity.

For this a very different sort of science is required: the Sacred Science of the Upanishads, the Science of Universals of Plato, the Divine Science which lies at the core of all the world-faiths and which has been despised and rejected by all the little modern know-hows of the spiritual scientific world of today.

In his essay on "Modern Science" written at the end of the last century, Tolstoy, the last of the great seers and prophets, except for his pupil and exponent, Gandhi, warned us of the dangerous results of substituting experimental science for the essential Science of the World-Teachers and philosophers. He noted the then, as now, prevalent and deeply rooted superstition "that humanity for its welfare does not need the diffusion of true religious and moral knowledge, but only the study of experimental science, and that such science will satisfy all the spiritual needs of mankind."

But, he pointed out, in fact people needed to know *how* to live, not in the future when some branch of materialistic knowledge might have evolved a correct pattern of behaviour, but here and now; and, as he wrote: "...this knowledge of how men should live has from the days of Moses, Solon and Confucius been always considered a science—the very essence of Science."

In Tolstoy's day, however, as in ours, men considered that science consisted of: "the cultivation of bacteria, the cutting up of frogs and dogs, the investigation of X rays...the composition of the stars, etc.," and not to teach men how to live in peace with his family and other nations, and "how to restrain his passions."

But the voice of Lenin, the materialistic reformer, drowned that of Tolstoy, the far-seeing prophet, and even now, when the necessity for an inwardly better humanity is at last becoming evident even to Lenin's High Priests, the scientists, they still disregard the means that Tolstoy and all true seers from the earliest times, advocated for ensuring it.

Obsessed by the modern belief that everything can be learnt by the observation of externals utterly ignoring the fallibility of the means used for such

observation—the five, physical senses which Buddha, the Enlightened, designated the Five Hindrances to true knowledge, Dr. Adrian and his kind suggest that human behaviour can be studied and remedied by purely external means. But man as a species cannot be truly known by such means. A questionnaire answered by Mrs. Brown of Peckham or Mr. Jones of Derby will not reveal the true character of man nor hint at his potentialities. We do not learn to understand any species by studying its most imperfect specimens, and the psychologists and questionnaire experts who are responsible for such doleful and depressing verdicts on humanity as we find in the Kinsey and similar reports, do not base their observations on the study of true specimens of adult *homo sapiens* such a Gandhi or a Schweitzer, but on people still unaware of their true potentialities as human beings. What, then, do they hope to learn by such means other than the already obvious conclusion that the average radio, television and press-conditioned morality is a poor one and must be improved if we are ever to have a better world?

It should not be necessary to spend money and man-power on making this discovery. What is needed is a method for improving the poor material, and that method does not exist within the limits of scientific materialism, for all its methods serve only to make men more scientific-minded and more materialistic, and neither of these things makes him inwardly better, i.e., less animalistic, more compassionate and loving, more ethical and pure.

For this purpose we have the means of true religion and philosophy as expressed in the teachings of the Founders of the World-Faiths who serve in their persons as true evolutionary goals, models of manhood—extremely different models, let it be observed, from the superman of today, the scientist and Party Member.

In discrediting and ignoring religion the materialists have turned their backs on the only means of obtaining what now they have faced as a necessary objective—a better mankind. And their choice lies between accepting the remedy of their ideological enemies or subduing an intractable humanity by scientific force—soul engineering and physical manipulation—thereby reducing their fellow beings to the status of automatons.

If the scientific mind is allowed to decide the choice there can be little doubt of what it would be. Mentalities like that of Dr. Adrian who take it for granted that man is but an animal must be concerned primarily with taming, subduing and controlling that animal, without any thought of or belief in the possibility of his evolution to the status of a son of God. For all that is reactionary nonsense, quite outside the materialistic hypothesis.

But it is through this hypothesis which our scientists are allowed to air so freely by means of radio and press that the Western world is becoming more and more indoctrinated into the acceptance of the basic tenets of dialectical materialism, the philosophical foundation of our ideological enemy, Communism which we are employing the scientists to combat with hydrogen bombs! This Alice-in-Wonderland situation can only result in our scientific physicians giving the patient the very disease that he is being employed and paid to cure, which is hardly a policy of sanity!

THE SOUTH AFRICAN BATA SHOE COMPANY LIMITED

Requires Clerical Staff and Factory Workers, to be employed as from January 1955, at its new premises at Pinetown.

Apply in person at:

BATA BUILDINGS,

Manchester Road, Pinetown

between 15th and 21st November, both dates inclusive.

SOME PERTINENT QUESTIONS ON APARTHEID

THE Methodist Church could not accept the policy of apartheid as being compatible with the teachings of Christ, the Rev. J. B. Webb said in Queenstown, on October 18, in his presidential address to the representative session of the South African Methodist conference.

How, asked Dr. Webb, could apartheid be reconciled with the Second Commandment: "Thou shalt Love thy Neighbour as Thyself. How could it be reconciled with Christ's injunction: "Whatsoever ye would that men should do unto you, do yet even so unto them."

The whole country was being thrown into turmoil by far-reaching ideological legislation which was ethically indefensible and wrong from the Christian viewpoint.

The Church would be failing in its duty if it did not condemn a policy which aimed at differential treatment of any one section on the basis of colour alone. Such a policy was opposed to the Christian principles of the fatherhood of God and the brotherhood of man.

Dr. Webb said that Dr. Malan had recently said in a letter to an American minister of religion that the White man's duty was to bring Christian civilisation to the barbarism and heathenism of Black South Africa. But statistics based on the last census returns revealed that 60 per cent. of the Black population were declared adherents of the major Christian denominations.

Dr. Webb said he saw in apartheid, not Christian principles but fear, prejudice, an innate feeling of race pride, superiority and race contempt and hatred.

Sometime ago he had asked the "Apostles of Apartheid" a number of questions on their creed. The questions had evoked considerable comment and even abuse, but no attempt had been made to answer them. For that reason he felt obliged to answer them himself.

His questions and answers were:

1. Where in the Bible is there any justification for apartheid?—Nowhere

2. Is that doctrine motivated by colour prejudice and fear or by obedience in scriptural teaching?—It is motivated by colour prejudice and fear.

3. Have apartheid regulations so far been promulgated primarily for the benefit of the European and to suit his needs?—Yes, they have.

4. Will the "Apostles of Apartheid" declare unequivocally that their desire is not simply to save White civilisation, but to secure the happiness and peace of all whom God has placed together in this country?—Their desire is to save White civilisation.

5. If the "Apostles of Apartheid" were in the position of those against whom the present apartheid laws have been aimed, would they regard themselves as having been justly and charitably treated?—No.

6. Why was legislation passed absolving the authorities from the necessity of providing equal facilities for different racial groups?—Because equal facilities are not part of the pattern of apartheid.

7. Is education for the non-European to be the same in principle as that for the European?—No, it is to be Bantu education and therefore inferior.

8. Is it or is it not true that a policy which aims at keeping a particular racial group in a position of permanent inferiority is morally wrong?—It is true.

9. What is unreasonable about the human aspirations to develop to the fullest extent of a man's abilities?—Nothing.

10. Are we right in maintaining that no person should be debarred from taking part in the Government of this country by reason only of race, colour or creed?—Yes.

(News by D. Gill, 14 Golf Road, Queenstown—'Natal Daily News.'

SOME PARADOXES OF EDUCATION IN AFRICA

By REGINALD REYNOLDS In 'The Friends Quarterly'

(Continued from October 22)

AT Kampala I had exceptional opportunities because my hostess was Helen Neatby, then Assistant Director of Education in Uganda, a Friend with a deep love of Africa and Africans and a remarkable understanding of their outlook. Through her I met many African teachers in addition to sympathetic Europeans, including many on the staff of Makerere University College, which serves the whole of East Africa

There was no doubt about it. What the African wanted was 'European' education. ('European' in Africa denotes the people and attributes of Europe and America. I propose to use it in this sense throughout this article.) I tried to fathom this demand. Was it because so much depended on examination results, all geared to British standards? Was it—as my hostess at Kampala assured me—because of an essential kinship of spirit between us and them? ('The Baganda,' he said, 'are like the English in their individualism.') Or was it a vague faith in the White Man's Ju-Ju, which had given to the European the authority exercised by the kings of the Gentiles—the superior status of those who 'are called benefactors,' in the ironical phrase of the Gospel?

Whenever attempts had been made to modify a school syllabus in such a way as to make it more relevant to African needs, African parents and children had protested. The father who saved hard-earned-cash to send a son to school was horrified if he heard that the boy was wasting his time on carpentry or farming. Games they could condone—probably because European children also play games—and African showed great skill at football. But learning to increase crops, to improve the breed of cattle, to fight malaria and to be useful members or leaders of a rural community was not education as they understood it. Education was something which equipped you to break from your tribal environment and become a teacher or a minor official in the Government.

Even deeper, I think, was the belief that any departure from purely academic education was part of a plot to cheat the African of the genuine article, as delivered to European children. It could have been urged that education in Britain has shown, for many years—in spite of the growing pressure exerted by the examination fetish a tendency towards more practical activities and more technical training But when one race or class imitates another there is normally a time-lag in the process. They take as their model, not the thing as it is, but the thing as it has impressed itself on their memory. And it is also, as a rule, harder to convince a farmer that you can teach him something about agriculture than it is to make him believe that you can teach him Latin.

'Latin,' I asked once, 'you mean that they want to learn Latin in the bush?' 'Yes,' I was told, 'they want to learn Latin in the bush. It is education.' It was very disconcerting But when we discussed the teaching of English history I was given an unexpected answer to my criticisms. Helen assured me that African children in Uganda thoroughly enjoyed English history. 'They like to hear about Magna Carta,' she said, 'and our struggle for liberty Surely you, of all people, would not wish to discourage them?'

• •

Before I left East Africa for the Copper Belt of Northern Rhodesia I spent nearly a week with missionary teachers in the mountains of southern Tanganyika. The impression made on my mind in Sudan and Uganda had been deepened by all I had seen and heard since; and the missionary teachers said the same thing about the African demand. One man in particular, who agreed that education should be adapted to environment, was equally clear that the initiative must not be taken by missionaries or by European officials. The more such proposals were advocated by Europeans, he said, the more suspicious the Africans would become with regard to them. This defence of *laissez-faire* (which ultimately convinced me) was, at the same time, a sinister comment on the relations between Africans and their European rulers That, at least, was not a new phenomenon, as I had often noticed in India (under British rule) that when the Government or one of its officials did try to do anything for the good of the people an ulterior and discreditable motive was generally suspected. It is one of the minor tragedies of imperialism that the rulers, even at their best, can never hope for full confidence and co-operation from their subjects and are doomed to much frustration

Meanwhile, in these African territories the gap between what Africans wanted and what they seemed most to need was widening. It is, however, essentially imperialist for anyone to impose upon others what he thinks they need in defiance of what they manifestly want. So far as I was concerned the missionary teacher had the last word in the argument. 'We have to go on giving them what they want,' he said, 'until they discover that they want something else. The revolt will have to come from below. Any attempt on our part to hasten that moment might be disastrous.'

How disastrous it could be I was soon to discover in the Union of South Africa. Here the Government was proclaiming a new education policy for Africans In keeping with Dr. Malan's repeated declaration that Africans must 'develop along their own lines' the new educational facilities to be offered them were to be 'vocational rather than academic.'

It may be desirable to point out, before going any further, that Dr. Malan has himself admitted that the complete separation of the Africans in the Union is impossible. It is, in fact, impossible for them to 'develop along their own lines,' squeezed into small, inadequate reserves while the Europeans (one-tenth of the rural population) ocupy 88 per cent. of the land. The only lines on which the Bantu can develop at all are the lines which lead to work on the European farms, in the European mines and factories or to do domestic service in European households. Taxation of the African was long ago introduced (as in Kenya) for the motive—openly admitted—of accelerating this process.

What struck me most forcibly, however, about Malan's programme was that he was using similar phrases (and certainly professing similar sentiments) to those associated with Gandhi and the Indian revolution. But the effect on Africans could only be the opposite to the effect which Gandhi's propaganda had on his fellow-countrymen. Gandhi, a national leader, had sought to break away from the westernised system which 'enslaved the mind.' Malan, who represents White domination, is obviously concerned with making European education a 'closed shop' in a country which is already so Europeanised that Africans cannot hope to rise except in competition with Europeans, playing the game according to European rules. The need for education being 'vocational rather than academic' is no doubt as great in South Africa as it is anywhere else—and no less urgent among the White people than among the Black. But the proposal to apply such a policy only to the Bantu aroused immediately the deepest hostility.[2] In practice it meant discrimination at a level which would ensure, better than prisons and police, the permanent subjugation of Africans in the Union.

That is a purely political judgment. Psychologically, I think the new educational policy for Africans in the Union is equally disastrous. It fulfils the worst fears of my friend in Tanganyika. If anything could damn (and dam) the development of a demand among Africans for a different type of education, it is the sinister espousal of this cause by Dr. Malan. In such circumstances people more sophisticated and less sensitive than the Bantu of South Africa have been known to throw away the baby with the bath-water. One can now be reasonably certain that for at least another generation the African demand, in the Union, will centre on their desire for an educational system which exactly copies that of Europeans. Anybody, African or European, who dares now to speak of adapting education to African needs will be suspected of propaganda for *apartheid* and pre-judged as the secret agent of a detested government.

[2] 'Further, there is the knowledge that universal education is the practice among Europeans, both in their own countries and wherever they go Any suggestion of holding back in educational development arouses instantly the ever-latent suspicion 'If education is not a good thing, why are you educated?' and 'If manual training is the proper avenue to understanding let us see you limit yourselves to manual work.' No partnership can succeed if one partner is denied, or even thinks he is denied, the facilities and privileges open to the other " (*Report of the Commission on Higher Education in West Africa*, June, 1945, p. 16, para 55.)

FOR SALE

General Dealer's Shop

£4000—0—0 stock

Long terms for right buyers.

Apply: BODHANYA,
c/o Maks Tdg. Co.,
13 Livingstone Av.
Vereeniging,
Transvaal.

INDIA LETTER

(From Our Own Correspondent)

Bombay, October 6.

THE question of French enclaves in India is nearly solved and the people residing in these enclaves will be free from 240-year-old alien rule from November 1 when an Indian Chief Commissioner will take over the administration of these settlements. To satisfy a provision in the French Constitution, votes of all elected members of the French India Representative Assembly and Municipal Councils of the establishments were taken to decide the future of these settlements. Out of 178 votes cast 170 were in favour of merger with India. The voting took place in a specially erected shamiana in the freed village of Madukarai. Nearly 1000 armed Indian and French Indian constabulary had cordoned off the area where voting took place. These representatives had already passed resolutions favouring merge with India in May last; so the result of the present voting was a foregone conclusion.

The terms of the settlement between India and France are just like those between India and Britain except the clauses whereby India has agreed to maintain French culture in the settlements and giving "most-favoured-nation" treatment after transfer of power to France in respect of imports and exports between French Indian and French ports.

French India has an area of 196 square miles and a population of 320,000 people. Pondicherry, on the eastern seaboard of the Indian peninsula was first founded by a Frenchman, Francois Martin of the French East India Company in 1674. Subsequently the town became the cockpit of battles between the French, Dutch and the English. The Dutch captured Pondicherry in 1693 but it was restored to the French six years later. The French lost it again in 1761, this time to the English under General Sir Eyre Coote. Four years later France got back Pondicherry, but only to lose it again to the English under Col. Braithwaite in 1793. The town was besieged by the British four times when its fortress, ramparts and public buildings were battered. It was finally restored to the French under the Treaty of 1814

Karaikal and Yenam, the two other French enclaves also on the east coast, were ceded to the French by Sarfoji Raja of Tanjore and Muzafar Jung, Nizam of Hyderabad, during the 18th century.

The fourth, Mahe, on the west coast, was ceded to the French by the Raja of Badagara in November, 1726

All the settlements are served by the Indian Posts and Telegraphs Department and Indian Railway. They also depend on India for electricity.

These settlements will continue as a separate administrative unit until a duly elected Representative Assembly decides otherwise. Initially, the transfer of power will be *de facto* pending *de jure* formalities to be effected at a later date.

The Indian Consul General in Pondicherry, Shri Kevalsingh, will take over the administration as the Chief Commissioner. Besides him, there will be a Chief Secretary, a Finance Secretary and an Inspector-General of Police. Officials have already been chosen for these posts.

• •

The Executive Committee of the Kasturba National Memorial Trust met at Kasturbagram, near Indore, and passed its budget of Rs. 14 51 625 for 1955 Shri G. V. Mavalankar, Speaker of the Loksabha and Chairman of the Trust, presided over the two-day session of the Committee. Shrimati Premela V. Thakarsi, vice-president, Dr. K. N. Katju, Union Home Minister, Shri Krishnadas Jaju, Kumari Maniben Patel and Kumari Mridula Sarabhai attended the meeting

It was decided that greater attention should be paid to consolidate the work rather than to extend it. During 1955, it is proposed to continue the 14 centres for training village women workers, nine centres for training midwives and about 400 gram-seva and medical centres. The Trust will also maintain a 32-bed leprosy hospital in Tamil Nad.

Regarding the request of the Community Project Administration for training Gram Sevikas for various community projects in the country, the Executive resolved to give admission to 25 candidates at Kasturbagram to begin with. The number could be increased later in the light of experience gained.

The Executive reviewed the working of its four homes for unattached women and children in Rajpura (Pepsu), Faridabad (Punjab), Sarolarnagar (Ahmedabad) and Veliwada (Kolhapur) and decided to continue them if there was no Governmental interference in their management.

The Committee decided to give five scholarships of Rs. 75 each per mensem for prosecuting a medical degree course to girls who pledge to do medical service in rural areas under the Trust. It was also decided to construct a building at Kasturbagram to house a library, museum and a laboratory.

The next meeting of the Executive will be held at Koba (Ahmedabad), headquarters of the Gujarat branch of the Trust, on December 29, 30 and 31.

Things In General

Opening Of New Chapel At Inanda Seminary

There was a large and representative gathering of Europeans, Africans and Indians present at the Inanda Seminary on Saturday, October 30, when the dedication and opening ceremony of the new Seminary Chapel and Hall took place. The ceremony was performed by the Rev A. F Christopherson of Adams Mission, senior member of the Mission in the Union. Dr. Alan B Taylor, of the McCord Zulu Hospital, acted as M.O. The chapel, which is one of the finest buildings in the district, was built at a cost of £18,000 After an impressive ceremony tea and refreshments were served on the law s.

Mahatma Gandhi Memorial Fund

We wish to thank an anonymous donor for the donation of £2—2—0 towards the Mahatma Gandhi Memorial fund.

Deepavali Celebrations In Ladysmith

Over 1000 people gathered at the Athlone Theatre to join in the day's festivities which began with prayers and Havan at the Sanatan Dharma Sabha. The day's programme was opened by the acting president Mr. K. R. Singh who welcomed the gathering on behalf of the Celebrations Committee. Music and songs were provided by the Hindi Yuvak Club and Prakash Bands. Other items of interest were songs, dances, poems, sketches, speeches, rendered by the Hindu Thirukootam and Shree Ganaser Temple Tamil School, Sanathan Dharma Sabha Hindi School and Gujerati Hindi School. These three schools competed for Messrs. T. Riga, G. Amaidas and Ramkumar Maharaj Floating Trophies, presented for vernacular school competition. The adjudicators appointed were Messrs. P. P Singh (Ladysmith), C. Kooverjee (Estcourt), C. N. Govender (Durban). The results were as follows:—Mr. T. Riga's Trophy which was awarded for the best programme was won by the Sanatan Dharma Sabha Hindi School. Messrs. G. Amaidas and Ramkumar Maharaj Memorial Trophies which were awarded for the best sketch and speech respectively, were both won by the Hindu Thirukootam and Shree Ganaser Temple Tamil School. The Gujerati Hindi School was placed 2nd on the aggregate. Sweet packets were provided during the celebration and were distributed to the non-European patients at the Provincial Hospital. Deepawali hampers consisting of grocery parcels were also distributed to the indigent families in Ladysmith.

WANTED ALIM

Wanted Alim having certificates of Hafez, Kari and Molvee to serve as Imam in Heidelberg Mosque and Teacher in Madressa. Monthly salary £25. Lodging and lights free. Annual increment according to work.

Apply with testimonials to Heidelberg Muslim Jamat, P.O. Box 60, Heidelberg, Tvl.

WANTED

A qualified Imam Wanted immediately to perform the duties of all Religious Rites. With efficiency in Sermons in eloquent Arabic, Urdu and Persian.

Apply with testimonials stating Salary required.

To Secretary,
Nurul Islam Mosque,
34 Greatmore Street,
Woodstock, Cape.

R. VITHAL

Bookkeeper, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No 213 Macosa House,
Second Floor,
17 Commissioner Street,
Ferreirastown,
Johannesburg. 'Phone 33-1654.

All political comments in this issue except where otherwise indicated by Manilal Gandhi of Phoenix Settlement, Phoenix, Natal.

BETEL LEAVES (PAAN)

When ordering Betel leaves don't forget to write direct to the growers.

Any quality and quantity at wholesale prices.

A square deal all the year round.

A trial will convince you.

Don't hesitate to write to:

COTTONLAND BETEL LEAVES GROWERS CO.

P.O. Box 7, Verulam, Natal.

FARM PRODUCE

We are cash buyers of all types of FARM PRODUCE. Forward samples together with quotations to:

AISEN SOUTH AFRICA (PTY.) LIMITED
111/3 Macosa House.
17 Commissioner Street
P.O. Box 11012. Phone: 33-8921
Johannesburg.

Bankers: BARCLAYS BANK D.C. & O.

DHIRUBHAI P. NAIK

Travel, Insurance & General Agent

Book with us for your travelling by Air, Sea or Land either to India or to any part of the world.

All types of Insurance—Life, Fire, Burglary, Riot, Storm, Accident, Plate Glass, etc.

Consult Us Free of Charge For Your Income Tax, Personal Tax, Writing Of Your Books, Trade Licences, Revenue Clearance Certificate, Passports And Immigration Matters.

Representative: National Mutual Life Asso. Of Australasia, Yorkshire Insurance Co. Ltd.

Telephone: 33-9033. 29e Commissioner Street, JOHANNESBURG.

BOOKS FOR SALE

UPANISHADS FOR THE LAY READER —C. Rajagopalachari	6	0
VEDANTA THE BASIC CULTURE OF INDIA —C. Rajagopalachari	5	6
BHAGAVAD GITA -Abridged and explained by C. Rajagopalachari	4	0
INTERNATIONAL SHORT STORIES —The best from 23 countries	17	6

Obtainable from:

INDIAN OPINION,
P. Bag, Phoenix. Natal.

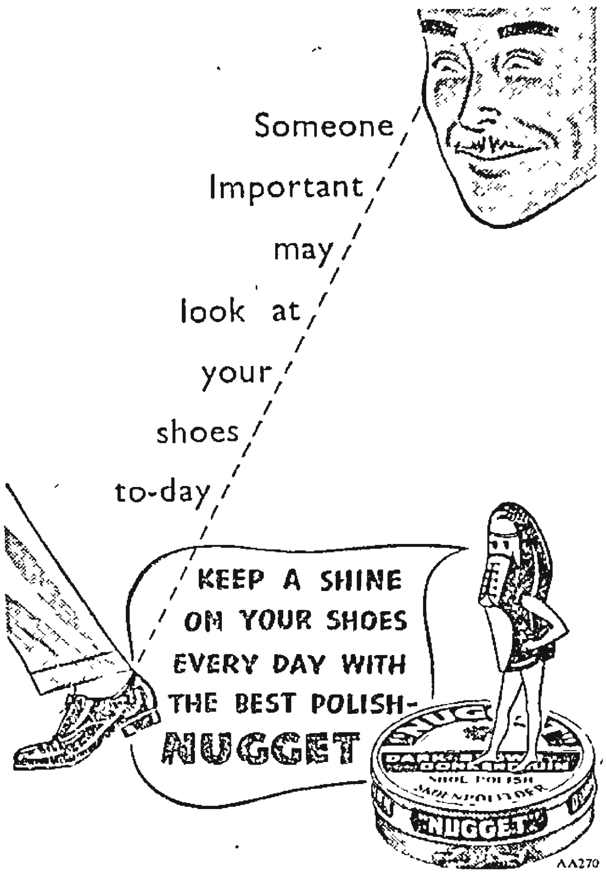

NUGGET'S SPECIAL WAXES PRESERVE THE LEATHER

For an antiseptic to fulfil the exacting conditions of obstetric, surgical and medical practice it is not enough that it should kill the germs that are the cause of infection. It must also be safe in use, harmless to the delicate human tissues the germs invade. Such is 'Dettol'

In your own home, whenever infection threatens, learn from the hospitals — rely on Dettol.

DETTOL

THE ANTISEPTIC DOCTORS USE

BOOKS FOR SALE

GANDHIANA—D. G. Deshpande—(A Bibliography of Gandhian Literature)	5	0
PILGRIMAGE FOR PEACE—Pyarelal	12	6
TO STUDENTS—M. K. Gandhi	6	0
GANDHIAN ETHICS—Benoy Gopal Ray	2	0
BAPU—Marry F. Barr	4	0
COMMUNAL UNITY—M. K. Gandhi	25	0
FAMOUS PARSIS	7	6
SEVEN MONTHS WITH GANDHI—Krisnadas	12	6
STORY OF THE BIBLE—S. K. George	6	0
A RIGHTEOUS STRUGGLE—Mahadev Desai	2	8
THE POLITICAL PHILOSOPHY OF MAHATMA GANDHI—Gopinath Dhewan	17	9
GANDHIJI AS WE KNOW HIM—Intimate and delightful incidents by various writers	9	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. I.—M. K. Gandhi	15	0
NON VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. II—M. K. Gandhi	14	0
THE STORY OF BARDOLI—Mahadev Desai	6	0
FROM YERAVDA MANDIR—M. K. Gandhi	1	0
MAHADEV DESAI'S EARLY LIFE —By Narahari D. Parikh	2	6
DEHUMANIZATION IN MODERN SOCIETY —Rene Fulop-Miller	1	0

Obtainable from :

"INDIAN OPINION,"

P. Bag. Phoenix, Natal.

BOOKS FOR SALE

Key to Health—Gandhiji	1	6
Diet and Diet Reform—Gandhiji	5	0
Cleanings—Mira	1	6
Selections from Gandhi—N. Bose	10	0
Public Finance and Our Poverty Gandhiji	3	0
Hindu Dharma—Gandhiji	8	0
Bhoodan Yajna	2	0
Sardar Vallabhbhai Patel (Vol.1)—N. D. Parekh	15	0
The Diary of Mahadev Desai—V. G. Desai	12	0

Obtainable from :

C/O INDIAN OPINION,

P. Bag, Phoenix, Natal.

Seven Months With Mahatma Gandhi

Being an Inside View of the Non-co-operation Movement of 1921-22

By Krishnadas

Abridged and edited by Richard B. Gregg

Writing of the two volumes of which this is an abridgement Gandhiji wrote: I have gone through them. And the facts appear to me to be correctly set forth and exhaustively dealt with......The volumes are the only narrative we have of the seven months with which Krishnadas deals"

Price: 12s. 6d.

Obtainable from :

'Indian Opinion,' P. Bag, Phoenix, Natal

LIFE INSURANCE

Are you adequately insured?
Have you provided for your dependants?
Prepare for the future
Life Insurance gives peace of mind for the unknown future.

Insure with "THE OLD MUTUAL" your friend for Life—The S.A. Mutual Life Assurance Society, which has best Bonus record in the WORLD.

Representative:—

DAYABHAI PATEL

P.O. Box 1760, JOHANNESBURG.
Phones:— Business 33-0711, Residence 33-5961

Tel. Add: "Charotar" Telephone: 33-9885.

MANCHESTER TRADING CO. LTD.

ESTABLISHED 1923

Wholesale Soft & Fancy Goods Merchants
—&—
Direct Importers.

47, Commissioner Street, JOHANNESBURG.

Cable & Tel. Add.: "HARGVAN". Phone 29368.

P. HARGOVAN & CO. (PTY.) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS AND IMPORTERS.

P. O. BOX 1250.
155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

Phone Day 24169 Phone Night 833459

L. RAJKOOMAR (PTY.) LTD.

14, CROSS STREET, DURBAN.

Funeral Directors and Manufactures of all classes of Coffins and Wreaths.

Contractors to the INTERNATIONAL FUNERAL INSURANCE COMPANY, LIMITED.

Reg. Office: 39 CROSS STREET, DURBAN

Country Orders for Coffins and Wreaths accepted by phone and despatched by rail at the shortest notice.

Phone 53. Telegrams 'SOLANKI.'
P.O. Box 208.

Solanki & Co. Ltd.

Merchant & Direct Importers

Extensive range always carried in the following:

Silks, Drapery, Toilets, Perfumes, Curios, Fashion Goods and Jewellery, Wide Range of Indian, Persian and Chinese Carpets.

Stockists of well-known branded Watches.

COPPERBELT PIONEER STORE

Where Quality and Service are Paramount.

Luanshya, Northern Rhodesia.

FOR ...
RUBBER STAMPS
AND
PRINTING
CONTACT ...
STANDARD PRINTING PRESS

GENERAL PRINTERS AND RUBBER STAMP MAKERS

73 BEATRICE STREET, — DURBAN.

PHONE 61006. TELEGRAPHIC ADDRESS "QUICKPRINT"
P.O. BOX 2782.
ESTABLISHED 1927.

Phones: 29121/3 (Switchboard)
24179 (Manager)
P.O. Box 2197

Cables & Tel. Add: "PROSPERITY" (All Branches)
(Established 1927

Premier Produce
Co. (Pty) Ltd.

General Wholesale Merchants
EXPORTERS AND IMPORTERS

Buyers and large Stockists of all kinds of Indian and European Groceries, Provisions, Soaps, Oils, Grains, Beans, Peas, Kaffircorn, Malt, Maize, Maize Products, Wheat, Wheaten Products, Crockery, Hardware and also Coal of all types.

All enquiries for Export and Import to the Head-Office.
Head-Office: "PREMIER HOUSE"
364 Pine Street, Durban.

also at

JOHANNESBURG
Phones: 34-3554/5
P.O. Box 200, Fordsburg,
82, Crown Road,
Fordsburg, Johannesburg.

BENONI
Benoni Coal Site
Phone 54-1813,
Rangeview Coal Sites—54-2205
P.O. Box 392, Benoni.

ATTRACTIVE
SAREE MATERIALS

Self Striped Georgette Crepes 45" Green, White, Pink, Sky, Lemon 4/11 yd.
Self Check Fancy Voiles with Block Designs 45" 4/11 yd.
Fancy USA Floral Voiles 38" 4/11 yd.
Two Tone and Rainbow Georgettes 45" All Shades 4/11 yd.
Floral Bembergs 45" Red, Gold, Green and Blue Designs 4/6 yd.
Bordered Georgette 45" All Shades 3/11 yd.

Coloured Georgettes 45" All Shades 3/11yd.
Spotted Georgettes 45" Latest 4/6 yd.
Embossed Georgettes 45" Basket Design 6/11 yd.
Georgette Jari Work Sarees £4-10-0 each
Georgette Sarees Cotton Embroidery £3/15/0 each
Benares and Tinsel Jari Borders Big Range In Stock

BLOUSES
Chinese Embroidered Satin and Georgette Blouses and Latest Skippers 8/11 each.

CHAMPALS!
Plastic Fancy Tops with Heel Size 3 to 7 18/6 pair
Also Leather 8/6 & 10/6 pair

Write For Samples:

JAYBEE SILK HOUSE

39 MARKET STREET, JOHANNESBURG.

Proprietors:
C. L. Patel, D. K. Patel
V. B. Patel, H. J. Patel
K. C. Patel.

The Star Clothing Factory

Wholesale Merchants

CLOTHING MANUFACTURERS

P.O. Box 237. Phone 514.
Jameson Road, Livingstone,
NORTHERN RHODESIA.

Our S.A. Representative:

H. L. Hompes & Co.,
(Pty.) Ltd.

Durban, P.O. Box 1301.
Johannesburg, P.O. Box 3480.
Capetown, P.O. Box 824.

We have all records in H.M.V. and Columbia which you hear from ALL INDIA RADIO SERVICES

			s.	d.
Allbella	6	Records	46	6
Baiju-Bawre,	7	"	54	3
Amber	6	"	46	6
Anar-Kali	6	"	46	6
Aah	5	"	38	9
Saqi	5	"	38	9
Tarana	5	"	38	9
Sungeeta	5	"	38	9
Poonam	4	"	31	0
Jaal	4	"	31	0
Daag	4	"	31	6
Sagai	5	"	38	9
Unhonee	3	"	23	3
Pooja	3	"	23	3

Only 3/6 Packing Postage Charge Extra. Include.

Obtainable at our only Address:

BHARAT MUSIC SALOON
AND BOOKSELLERS
(Corner Grey and Lorne Streets)
286 Grey Street,
Phone: 26070.
DURBAN.

Printed and Published by Manilal M. Gandhi at Phoenix, Natal.

પુસ્તક પર મું—અંક ૪૨
તા. ૫ નવેમ્બર, ૧૯૫૪.
છુટક નકલ પેની ૬.
દર શુક્રવારે બહાર પડે છે.

ઇન્ડિયન ઓપિનિયન

મહાત્મા ગાંધીજીના હસ્તે સને ૧૯૦૩માં સ્થપાયું.

★

સ્વાર્થની હરિફાઇ ગમે તેટલી કુશળતાથી ચલાવવામાં આવે તો પણ આખરે તેમાં સમાજનો નાશ જ છે. દરેક વ્યક્તિએ પોતાનો સ્વાર્થ ઓછો કરવો અથવા ધર્મના અંકુશમાં રાખવો એજ સમાજના કલ્યાણનો એક માત્ર ઉપાય છે.

—o—

માનવી સંઘમાં પસંદગી કરવાનું કોઇના હાથમાં નથી. ઇશ્વરેજ એ સંઘ તઇયાર કર્યો છે અને તે પોતેજ એનો સંઘવી છે. માટે આપણે જેટલે દરજ્જે આ સંઘમાં પાછળ પડીએ તેટલે દરજ્જે આપણે તે સંઘી નાયકનો દ્રોહ કરીએ છીએ.

—કાકા કાલેલકર.

★

અન્યાયનો પ્રતિકાર

(શ્રી. કેદારનાથના પ્રવચન પરથી)

દુર્જન, લોભી કે ઉન્મત્ત માણુસ તરફથી કોઇ વ્યક્તિની કે સમાજની કનડગત થતી હોય તો તેનો પ્રતિકાર કરી પીડીત વ્યકિતને કે સમાજને દુઃખ મુકત કરવાની વૃત્તિ આપણામાં લગભગ નથીજ એમ કહીએ તો ચાલે. આનું કારણ આપણી અનેક જાતની દુર્બળતા તો છેજ, પરંતુ એ સિવાય પણ બીજાના દુઃખ વિષે જેટલી સહાનુભૂતિ થવી જોઇએ તેટલી આપણને થતી નથી એ પણ છે. આપણી "પોતાપણા"ની વ્યાખ્યા અને મર્યાદા ઘણી સંકુચિત છે. તેથી બીજા તરફથી કોઇને દુઃખ થતું હોય તો તે જોઇને આપણા ચિત્તમાં કશી લાગણી પેદા થતી નથી. કદાચને થાય તોય દુઃખ નિવારણ કરવા માટે જોઇતાં ધૈર્ય, પુરૂષાર્થ, અને સામર્થ્ય પણ આપણામાં નથી. બીજી વાત એ કે આપણામાં સામુદાયિક ભાવ નથી. તેમ છતાં કોઇ પ્રસંગે ન્યાયનો પક્ષ લઇને બીજા પર થતા અન્યાયનો પ્રતિકાર કરવા કોઇ ઉભો થાય તો તેને મદદ કરવા જેટલી ન્યાયસંવેદના સમાજમાં નથી. અને તેથી આવા ઝઘડામાં આપણે એકલા પડી જવાના, અન્યાય કરનારને તેના સાથીદારોની મદદ હોવાથી બધાની સામે આપણું એકલાનું કશું ચાલવાનું નહિ એમ બધી બાજુથી તેને અસહાયતા લાગવાથી તેની ન્યાય અને પ્રતિકાર વૃત્તિ પણ દબાઇ જાય છે, અને એવા પ્રસંગો વારંવાર બનવાથી અને તેના અનુભવોથી તેની તે વૃત્તિ આગળ જતાં જડ થાય છે અને લગભગ નાશ પામે છે. પણ આ આપણી તેમજ આપણા સમાજની અધોગતીની નિશાની છે એમાં શંકા નથી.

રસ્તામાં, પ્રવાસમાં કે ગામમાં કયાંય અન્યાય થાય છે એવું આપણે સાંભળીએ છીએ, કોઇ કોઇ વાર પ્રત્યક્ષ જોઇએ પણ છીએ. તોય એ બાબતમાં આપણને કશું કરવા જેવું લાગતું નથી. અન્યાયી અન્યાય કરે છે, જુલમગાર જુલમ અને દુષ્ટતા કરે છે, પણ સમાજ તરફથી તેને શાસન કે તેનો પ્રતિકાર થતો નથી. આપણા ગામમાં, આપણી પાડોશમાં, બલ્કે આપણા ઘરમાં પણ અન્યાય થતો હોય—કયાંક સાસુ કે નણંદ વહુની કે ભાભીની પજવણી કરતાં હોય, કયાંક ધણી સ્ત્રીને મારતો હોય, શાહુકાર દેવાદાર પર અન્યાય કરતો હોય, વિધવા પર બધી બાજુ એથી જુલમ થતો હોય અને તેની દુર્દશા થતી હોય, તેમજ માબાપ વગરના બાળક પર ઘરમાં અન્યાય થતો હોય—આવા બધા બનાવો આપણે પ્રત્યક્ષ જોતાં હોઇએ, તોપણ એ બધું આપણે લાંબા વખતથી મુંગે મોઢે સહન કરતા આવ્યા છીએ. એમાં એક જાતની સામાજીક ઉપેક્ષા વૃત્તિ અને બીજાના દુઃખ વિષે બેપરવાઇ છે.

માનવતાની દ્રષ્ટિએ આ આપણી ઘણી મોટી ખામી છે. બીજા પર થતા અન્યાયનો પ્રતિકાર કરવાની વૃત્તિનો અભાવ જ સિદ્ધ કરે છે કે આપણામાં સામુદાયિક ભાવ નથી અને એ બાબતમાં અત્યાર સુધીની આપણી જડતાને લીધે તે ભાવ પેદા કરવો પણ કઠણ પડે છે. સમાજમાંજ તે ભાવ ઓછો હોવાથી આપણા પોતા પર અન્યાયનો પ્રસંગ આવી પડતાં બીજાની મદદ આપણને મળતી નથી. મદદની આપણને આશા હોતી નથી તેથી એવે પ્રસંગે અન્યાયનો પ્રતિકાર કરવાની અથવા તેની સામે ઝઘડવાની હિંમત આપણને થતી નથી. કોઇનું કોઇને પીઠબળ નહિ, એવી સ્થિતિ આપણા બધાની હોવાથી પોતા પર થતો અન્યાય મુંગે મોઢે સહન કરવો, એવી નિષ્પ્રાણ વૃત્તિજ આપણા લોહીમાં વ્યાપી ગઇ છે. તેથી આપણામાં પંગુતા, ભીરૂતા, પારકાના દુઃખ વિષે બેપરવાઇ, જડતા, કોઇ પણ સંજોગોમાં પારકા માટે પોતે સંકટમાં ન આવી પડવાની બાબતમાં સાવધાનતા અને ધૂર્તતા વગેરે જે દોષો આવેલા છે અને જે આજે આપણો સ્વભાવ બની ગયા છે તે અત્યંત નિંદ્ય અને માનવતાને કલંક રૂપ હોઇ અનેક રીતે આપણી અવનતિનું કારણ બન્યા છે. આ દોષોની સાથે સાથે બીજા અનેક દોષો આપણામાં પેદા થઇને સતત વધતા રહ્યા છે. મૂળે જ આપણામાં સામુદાયિક ભાવ ઓછો છે અને એજ સ્થિતિ યોગ્ય છે એમ સિદ્ધ કરવાના ઉંધા પ્રયત્નમાં આપણે હોઇએ છીએ. પારકાના દુઃખ વિષેની બેપરવાઇ, ઉદાસીનતા અને તેથી આપણામાં આવેલી પંગુતા અને ભીરૂતાને ઢાંકવાનો પ્રયત્ન "આ જગતમાં કોઇ કોઇનું નથી, દરેકને પોતાનું કર્મ ભોગવવું પડે છે, તેમાં બીજાનો કશો ઉપાય ચાલતો નથી," વગેરે જેવાં કર્મ સિદ્ધાંતના નિષ્પ્રાણ સુત્રોથી આપણે કરીએ છીએ.

આપણામાં જુની કલ્પના પ્રમાણે ધર્મશાળા, મંદીરો, અન્ન સત્રો, સદાવ્રતો, તળાવ વગેરે, તેમજ નવી કલ્પના પ્રમાણે ઇસ્પિતાલો, દવાખાનાં, કોલેજો, સેનેટોરીયમ, વગેરે સ્થાપવાની કે કાઢવાની પ્રવૃત્તિ છે, પરંતુ તેની પાછળ પણ ઘણે અંશે પુણ્ય અને કીર્તી મેળવવાની આકાંક્ષા હોય છે. માણુસ માટે પ્રેમ, મિત્રતા, સહાનુભુતી કે નિઃસ્વાર્થતા, ઉદારતા–વગેરે ભાવનાઓથી આવાં કામો થતાં ભાગ્યે જ જોવા મળશે. પરસ્પરના પ્રેમને લીધે એક બીજા માટે સહન કરવાની વૃત્તિ આપણામાં છે; પણ જેની સાથે આપણી ઓળખાણ કે કશો પૂર્વ સંબંધ ન હોય એવી વ્યક્તિ પર અન્યાય થતો હોય ત્યારે તે અન્યાયનો વિરોધ કે પ્રતિકાર કરવા માટે જાતે સાહસ ખેડવાની, સંકટમાં ઝંપલાવવાને પોતાનું સુખી અને સલામત જીવન મુશ્કેલીમાં નાખવા તઇયાર થવાની વૃત્તિ આજે આપણામાં નહિં જેવીજ છે. આ વૃત્તિની કલ્પના આપણામાં કદી પણ નહોતી એમ નથી;

(અનુસંધાન પાને ૩૬૧ મે)

છેલ્લામાં છેલ્લી હિંદુસ્તાની રેકોર્ડો

			પા.	શી.	પે.
અનારકલી	૬	રેકોર્ડો	૨	૧	૬
અલબેલા	૬	,,	૨	૧	૬
અમ્બર	૬	,,	૨	૧	૬
અફસાના	૫	,,	૧	૧૮	૯
દીદાર	૫	,,	૧	૧૮	૯
આન	૫	,,	૧	૧૮	૯
સગાઈ	૫	,,	૧	૧૮	૯
સંગીત	૫	,,	૧	૧૮	૯
તરાના	૫	,,	૧	૧૮	૯
એલાન	૫	,,	૧	૧૮	૯
અન્દાઝ	૫	,,	૧	૧૮	૯
અવારા	૫	,,	૧	૧૮	૯
સાકી	૫	,,	૧	૧૮	૯

નીચેની કવ્વાલીની રેકોર્ડોનો અમારી પાસે મોટો સ્ટોક છે: પંકજ, મલીક, કાંચવાળા, શેખલાલ, ઈસ્માઈલ આઝાદ, યુસુફ આઝાદ, કલાન ખાન, તલાટ માહમુદ, ઈબ્રાહીમ ઈકબાલ વિગેરે.

સીંગલ રેકોર્ડની કીમત શી. ૭ ૯ પોસ્ટેજ અને પેકીંગ જુદું.

આખાં યુનીયન અને રોડેસીયાથી C.O.D. ના ઓર્ડરો સ્વિકારવામાં આવશે.

પોરચુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રિકાથી કેશનાજ ઓર્ડરો સ્વિકારવામાં આવશે.

અમે અંગ્રેજી ફીલ્મ ઇન્ડિઆના એજન્ટ છીએ. છુટક નકલની કીંમત શી. ૭–૬ પોસ્ટેજ સાથે. વાર્ષીક લવાજમ પોસ્ટેજ સાથે પા. ૪–૦–૦.

આઝાદ કે કે,

૧૧ કોર્ટ સ્ટ્રીટ–પહેલે માળ, જોહાનીસબર્ગ.

પી. ઓ. બોક્સ ૩૩૭૯ ટેલીફોન: ૩૩૮૫૮૩.

સોપારી સાથે ખાવાના પાન

પાનનો ઓર્ડર મોકલતી વખતે ઉગાડનાર ને પરબારું લખતાં નહિ ચુકશો.

કોઈ પણ જાતના અને કોઇ પણ જથામાં હોલસેલ ભાવે.

આખું વર્ષ પુરા પાડીશું.

અજમાવી ખાત્રી કરી જુઓ.

નીચેના શીરનામે લખવાનું નહિ ચુકશો:

COTTON LANDS BETEL LEAVES GROWERS CO.,
P. O. Box 7,
VERULAM, NATAL.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

ડરબનનું ટકાઉ આદુ ૧૦ પેની રતલ, મોટી કળીનું લસણ શી. ૧–૩ રતલ, અથાણા માટે કાચી કેરી શી. ૪–૦ ૧૦૦.

કપુરી અને સેવકી પાન શી. ૫ રતલ; પોસ્ટેજ જુદું. ગોળ બારકીટ શી. ૧૦–૬ ડઝન; લાંબી અને સ્કવેર બારકીટ શી. ૧૬ ડઝન.

હમો ચોખા, દાળ વિગેરે દરેક જાતની ગ્રોસરી અને મસાલો રાખીએ છીએ.

રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલજીયન કોંગોના ઓરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કઢાવી મોકલશું.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.
WHOLESALE FRUIT MERCHANTS
P. O. Box 251. DURBAN.

K. M. Lodhia & Co.

Manufacturing Jewellers and General Dealers

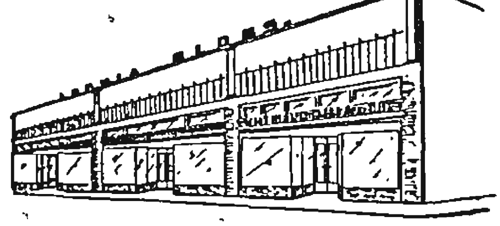

22 ct Jewellery made to order in latest designs

બાવિસ કેરટ

સોનાના દાગીના ખાસ અમારી જાતી દેખરેખ નીચે અમને અપાયેલું કામ સંતોષ પામે એવી રીતે કરીયે છીએ.

નેકલેસ, જુદી જુદી ડીઝાઇનની બંગડી અછોડા, સાડીની પીન, વીટી બકલ એરીંગ વીગેરે બનાવીએ છીએ.

106 Prince Edward Street, Durban.

Are You a subscriber of 'Indian Opinion' If not, Why not?

એટલું તમે જાણો છો કે કેનેડાની વિશ્વ વિખ્યાત કંપની

સન લાઇફ ઓફ કનેડા

ઉપરોક્ત કંપનીના હમો સત્તાવાર એજન્ટ છીએ.

ઉપરાંત

દક્ષિણ આફ્રીકાની વરિષ્ઠ અદાલતની કેપ ઓફ ગુડ હોપ પ્રોવીન્સીયલ ડીવીઝન ના સરકાર તરફથી નીમાયેલા અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી ભાષાન્તરકાર છીએ તેમજ અત્રેની ઈમીગ્રેશન અંગેનું કોઈ પણ જાતનું કામકાજ વિના વીલંબે ત્વરીત ગતીએ થઈ શકે છે.

1. Wherever there is a particular Life Assurance Problem a Sun Life of Canada Plan can solve it.
2. Prompt settlement of claims is a maxim of the Company's Management.
3. During 1951 the Company paid over £31,000 000 to annuitants, policy holders and their families.

The Sun Life of Canada is a Leader in World Wide Assurance.

Consult us first.

C. C. PALSANIA
GENERAL AGENT
Business, Estate, Financial, Insurance and Immigration Consultant.
Sworn Translator.
100 Sir Lowry Road, P.O. Box 4624. — CAPETOWN Phone 32390

"ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન"

શુક્રવાર તા. ૫ નવેમ્બર, ૧૯૫૪.

બાન્ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ અને આફ્રિકનોની ફરજ

સરકારે પસાર કરેલો બાન્ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ આખા દેશમાં માત્ર આફ્રિકનો, જેમનું આખું ભાવિ જોખમમાં આવી પડેલું છે, તેમને જ નહિ પરંતુ ઘણા યુરોપીયન મીશનો, જેઓ અત્યાર સુધી સરકારની મદદથી આફ્રિકનો માટે પોતાની નિશાળો ચલાવી રહ્યાં હતાં. તેઓને મોટી ચીંતાનો વિષય થઇ પડયો છે. એ કાયદાની રૂએ આ સઘળી નિશાળોનો વહીવટ નેટીવ એફેર્સ ડીપાર્ટમેન્ટને સુપ્રત કરી દેવો પડશે અને તે એ નિશાળો ચલાવશે. અથવા તો તેઓએ પોતાની નિશાળો બંધ કરી દેવી પડશે અથવા સરકારની મદદ વિના સ્વતંત્ર રીતે પોતાને ખરચે ચલાવવી પડશે. એ રીતે પણ સરકાર ક્યાં સુધી ચલાવવા દેશે એ તો પ્રશ્નજ છે, કારણ તેવી ખાનગી નિશાળોને સરકાર કદાચ માન્ય નહિ રાખે અને ગેરકાયદે ઠરાવશે. કેટલાંક મીશનોએ અત્યારથીજ પોતાની નિશાળો બંધ કરી દીધી છે અને કેટલાંકે પોતાને ખરચે ચલાવવાનું ઠરાવ્યું છે. સરકારની નિષ્ઠા જો સાચીજ હોત તો તેણે સઘળી નિશાળોને સરકારી કરી નાખી કેળવણી ખાતાંને સોંપી દીધેલી હોત. પરંતુ દુઃખજ એ છે કે સરકારની નિષ્ઠા સાચી નથી. આફ્રિકનો એટલી બધી ઝડપથી આગળ વધી રહ્યા છે અને જ્ઞાનમાં ગોરાના સમોવડીયાજ નહિ પરંતુ તેઓને ટપી જવા લાગ્યા છે; જે વસ્તુ તેનાથી દેખી શકાતી નથી. સરકારની એપાર્ટહેડની નીતીની એ વિરૂદ્ધ જાય છે, અને તેથી આફ્રિકનોનાં શિક્ષણનીજ નહિ પરંતુ તેઓને લગતી સઘળી બાબતો નેટીવ એફેર્સ ખાતાંની સીધી દેખરેખ નીચેજ મુકાવી જોઇએ, કે જેથી આફ્રિકનો ગોરાના ગુલામો તરીકેના દરજ્જાથી ઉપર ન ચઢી શકે. આ વસ્તુમાં કશી અતિશયોકિત નથી, કારણ નેટીવ એફેર્સ ખાતાંના પ્રધાન ડો. ફરવુઅર્ડના પોતાના નિવેદનોપરથી એ સિદ્ધ કરી શકાય છે અને કરવામાં આવેલું છે.

આફ્રિકનોને તેમજ જેઓને તેઓના શિક્ષણની ચિંતા થઇ રહી છે તેઓને જે પ્રશ્ન ગુંચવી રહ્યો છે તે એ છે કે આ સંજોગોમાં કરવું શું? ખાસ કરી આફ્રિકનોએ અને સામાન્ય રીતે સઘળા બીન-યુરોપીયનોએ હીંદમાં તેમજ દક્ષિણ આફ્રિકામાં વાણી તેમજ વર્તનથી મહાત્મા ગાંધીજીએ શીખવેલ સત્યાગ્રહનો ડહાપણભરેલો માર્ગ લીધેલો હોઇ ખરી વસ્તુ તો એજ ગણાય કે તેઓ ગાંધીજીની દોરવણી લે. ગાંધીજી તો પ્રત્યક્ષ રીતે આપણી વચ્ચે નથી પરંતુ તેઓનો આત્મા આપણી વચ્ચે છે જ અને જે સિદ્ધાંતોને ખાતર તેઓ જીવ્યા હતા અને પોતાનો જાન અર્પણ કર્યો હતો તે સિદ્ધાંતોને જ્યાં સુધી આપણે સત્યતા અને વફાદારીથી ચુસ્તપણે વળગી રહીશું ત્યાં સુધી તે આપણી વચ્ચે રહેશેજ. એ સિદ્ધાંતો એ કે મન વચન અને કર્મથી અહીંસાને વળગી રહેવું અને જુલમગારના પ્રત્યે તિરસ્કાર નહિ કરવો પરંતુ જુલમ પ્રત્યે તિરસ્કાર કરવો અને જાનના ભોગે પણ તેને નમતું નહિ આપવું. એ મહાન ભોગ આપવાનો હવે અવસર આવેલો છે.

મહાત્મા ગાંધીજીએ જે રીતે હીંદમાં આઝાદીની લડત ચલાવી હતી એ આ દેશના પીડીત લોકોને માટે માર્ગદર્શક છે. બ્રીટીશ અમલ નીચે હીંદના લોકોની સામે આવીજ પરિસ્થિતિ આવી પડી હતી. માત્ર કેળવણીનીજ નહિ પરંતુ સઘળી સરકારી સંસ્થાઓનો હેતુ લોકોને કાયમની ગુલામીમાં રાખવાનો હતો. આ વસ્તુ જ્યારે લોકોને ઠસી ગઈ ત્યારે એ સઘળી સંસ્થાઓનો તેઓએ બહિષ્કાર કરવાનો ઠરાવ કર્યો. બેશક તેમ કરવાની લોકોને તાલીમ આપવી પડી હતી. પરંતુ લોકો એટલાં દુઃખો સહન કરી ચુકયા હતા કે તેઓને બહુ તાલીમની જરૂર નહિ પડી. જીવતા મુવા કરતાં મોતજ શું ખોટું એ સૌને ઠસી ગયું અને ભણેલા તેમજ અભણ સૌ સંગઠીત થયા.

સઘળી સરકારી નિશાળોનોજ બહિષ્કાર કર્યો એટલુંજ નહિ પરંતુ કાયદાની અદાલતો સુદ્ધાં સઘળી સંસ્થાઓનો બહિષ્કાર કર્યો–એ દ્રષ્ટિથી કે અન્યાયી અને અનીતી ભરેલા કાયદાઓના અમલમાં મદદ કે સાથ નહિ આપવો જોઇએ. અમે અહિ માત્ર સરકારી નિશાળોનાજ બહિષ્કારની ચર્ચા કરીશું. શિક્ષકોએ તેમજ મા બાપોએ નિશાળોનો બહિષ્કાર કર્યો. તેઓ ભવિષ્યનો વિચાર કરવા નહિ બેઠા. સૌથી અગત્યની વસ્તુ લોકોને કોતરી ખાનારૂં પાપ દુર કરવાની હતી. કેટલાક એવો વિચાર કરનારા લોકો પણ હતા કે કંઈ પણ શિક્ષણ ન મળે તે કરતાં સરકારી નિશાળોમાં થોડું પણ મળે તે શું ખોટું. પરંતુ તેઓને સમજતાં વાર નહિ લાગી કે એ શિક્ષણ નહોતું પરંતુ ગુલામીરૂપી ઝેરથી નીતરતું હતું. નિશાળોનો બહિષ્કાર કર્યા પછી બેકાર થએલા શિક્ષકોનો રાષ્ટ્રિય નિશાળો ખોલાવામાં ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો. મા બાપો જો છોકરાંઓને નિશાળે મોકલવા તઇયાર ન હોય અને શિક્ષકો શીખવવાને તઇયાર ન હોય તો નિશાળો બંધ થયેજ છુટકો. તેથી સરકારી નિશાળો લગભગ સઘળી બંધ થવા લાગી અને રાષ્ટ્રિય નિશાળોમાં રાષ્ટ્રિય ધોરણે–જે જ આદર્શ ગણાય–શિક્ષણ અપાવા લાગ્યું. શિક્ષકોના પગારનો સવાલ ઉપસ્થિત થવાપણું હતુંજ નહિ. તેઓ જાહેર સેવાભાવનાથી જોડાયા હતા અને પેટપુરતું મળી રહે તેથી તેઓને સંતોષ હતો. વળી તેઓ જાણતા હતા કે એક જુલમી સરકાર હેઠળ આ વસ્તુ લાંબો વખત ચાલવાની નહોતી. તેઓ તેમજ વિદ્યાર્થીઓ સઘળાં પરિણામોને માટે તઈયાર હતા. તેઓ સઘળાને કેદ કરવામાં આવ્યા પરંતુ નિશાળો તો બધાજ કેદમાં પુરાઈ ગયા અને કોઇ ચલાવવાને બહાર નહિ રહ્યું ત્યાં સુધી ચાલ્યાજ કરી. ગુલામીની બેડી ફેંકી દેવા ચાહનારાઓને માટે તો કેદખાનું એજ ખરી જગ્યા હતી. તેઓ સમજ્યા–દુઃખે તેઓને સમજાવ્યું–કે ખરી કેળવણી અક્ષરજ્ઞાનમાં નથી રહેલી પરંતુ ચારિત્ર અને પુરૂષાર્થમાં રહેલી છે. અક્ષરજ્ઞાન વાળા પરંતુ ચારિત્ર અને પુરૂષત્વહીન માણસના કરતાં અક્ષરજ્ઞાન વિનાનો પરંતુ ચારિત્રવાન અને પુરૂષત્વવાળો માણસ ભલો.

ગોરા પાસેથી આપણે ઘણું શીખવાનું છે. તેને જ્યારે ખાત્રી થાય છે કે તે ન્યાયી સવાલને માટે લડી રહ્યો છે ત્યારે તે પરિણામનો વિચાર કર્યા વિના તેમાં ઝંપલાવ કરે છે. છેલ્લાં બે વિશ્વયુદ્ધોમાં તેણે આપેલા મહાન ભોગો તેની સાક્ષી પુરે છે. એ યુદ્ધો ખરાં હતાં કે ખોટાં એ સવાલ નથી. સવાલ એ છે કે ગોરાને ખાત્રી હતી કે તે ખરાં હતાં અને તેથી તે પોતાનું સર્વસ્વ તેમાં હોમી દેતાં સંકોચાયો નહિ. આપણે આપણી પોતાની આ દેશની સરકારનો દાખલો લઇએ. તેની દ્રષ્ટિએ તે જે કરી રહી છે તે ખરૂંજ છે એવી તેને સંપુર્ણ ખાત્રી છે. પોતાના મતને મકકમપણે વળગી રહેવા માટે આપણે તેની કદર કરવીજ જોઇએ. આપણને જો ખાત્રી હોય કે સત્ય અને ન્યાય આપણા પક્ષમાં છે તો આપણે પણ આપણું સર્વસ્વ અને આપણો જાન સુદ્ધાં તેને ખાતર હોમી દેવા તઇયાર થવું જોઇએ. આપણે છેવટને માટે એ વિચાર કરી નાખવો જોઇએ કે આપણે સિદ્ધાંતને માટે લડી રહ્યા છીએ કે ઐહિક વસ્તુઓ–રોટીના ટુકડા

ને માટે લડી રહ્યા છીએ. જો રોટીના ટુકડાને માટે લડી રહ્યા હોઇએ તો બહેતર છે કે સરકાર જે કીંમત આપણી પાસેથી માંગે છે તે આપી દેવી અને ચુપ બેસવું. જો સિદ્ધાંતને માટે લડતા હોઇએ તો ઈશ્વર પર શ્રદ્ધા રાખીને આગળ ધપવું. "હીંમતે મરદાં તો મદદે ખુદા." જાતે મહેનત કરનારને ઈશ્વર મદદ કરે છે કાયરને મદદ નથી કરતો.

નોંધ અને સમાચાર

શાબાશ નાટાલ ઇન્ડિઅન ટીચર્સ સોસાયટી

હીંદી શિક્ષકો સામે ઘણી વખત એવો આરોપ મુકવામાં આવે છે કે કોમમાં સૌથી મોટા પગાર ખાનારા તેઓ છે અને ઓછામાં ઓછા પૈસા કાઢનારા પણ તેઓ જ છે. કારણ જાહેર ફાળાઓમાં શિક્ષકોએ કશું આપેલું હોવાનું જાણવામાં આવતું નથી. નાટાલ ઇન્ડિઅન ટીચર્સ સોસાયટીએ નાટાલ પ્રાંતમાં હીંદીઓ માટે નવી નિશાળો બાંધવા અને હયાત નિશાળોના મકાનોમાં ઉમેરો કરવાને પાઉન્ડ ૧૦,૦૦૦ની રકમ આપી એ આરોપ ખોટો પાડેલો છે. ત્રણ વર્ષપર નાટાલ ઇન્ડિઅન ટીચર્સ સોસાયટીએ એક લાખ પચાસ હજાર પાઉન્ડ આ કાર્યને માટે કોમમાંથી એકઠા કરવાનું બીડું ઝડપ્યું હતું અને પોતે જાત પોતાના જ સભ્યોમાંથી પા. ૨૫,૦૦૦ ઉભા કરવાનું ઠરાવ્યું હતું. અકટોબર તા. ૧૬મીએ એક નાનકડા સમારંભમાં નાટાલના એડમીનીસ્ટ્રેટર મી ડી. જી. શેપસ્ટનના હસ્તે જુલાઇની આખરી સુધીમાં એકઠી થએલી પા. ૧૦૪૯૪-૧૭-૩ની રકમની ચેક સોસાયટીના પ્રમુખ અને નાટાલ ઇન્ડિઅન સ્કુલ બીલ્ડીંગ ટ્રસ્ટના પ્રમુખ મી એ. ડી. લેઝરસને સુપ્રત કરવામાં આવી હતી. સુપ્રત કરતાં એડમીનીસ્ટ્રેટરે કહ્યું કે સોસાયટીએ ઉપાડેલું કામ તે પાર પાડશે કે કેમ એ વિષે તેમને શંકા હતી પરંતુ શિક્ષકોએ આ ઘણું બાર કામ કરેલું છે અને આખી હીંદી કોમને તેથી ઘણું પ્રોત્સાહન મળવું જોઈએ. આ અતિ સુંદર જાહેર સેવા કાર્યને માટે તેમણે હીંદી શિક્ષકોને મુબારકબાદી આપી. અમે પણ નાટાલ ઇન્ડિઅન ટીચર્સ સોસાયટીને હાર્દીક મુબારકબાદી આપીએ છીએ અને ઇચ્છીએ છીએ કે તેઓએ સ્વેચ્છાએ ઉપાડેલું કાર્ય સફળતાથી પાર પડશે અને કોમ તેઓનો ધડો લઇ પોતાનો ફાળો આપવાનું નહિ ચુકે.

વડા પ્રધાન કોણ બનશે

ફ્રી સ્ટેટની યુનાઇટેડ પાર્ટીની ગયા સોમવારે બ્લોમફન્ટીન ખાતે મળેલી વાર્ષીક કોંગ્રેસમાં ભાષણ કરતાં પાર્ટીના લીડર મી જે. જી. એન. સ્ટ્રાઉસે કહ્યું હતું કે, મી સ્ટ્રાયડમ જો દક્ષિણ આફ્રિકાના વડા પ્રધાન બનશે તો આફત થઇ પડશે કારણ મી. હવેંગા તેમના કરતાં કયાંય વધારે ગણાતા છે. મી. હવેંગા ચુંટાશે અને દક્ષિણ આફ્રિકાના ખરા હિતમાં એક ખરા નેતા તરીકે કામ કરવા તઇયાર થશે તો સઘળા ખરા દક્ષિણ આફ્રિકાવાસીઓનો તેમજ યુનાઇટેડ પાર્ટીનો તેમને ટેકો મળશે. નાટાલની યુનાઇટેડ પાર્ટીના ડેપ્યુટી લીડર ડો. લ્યુઇસ સ્ટીનકેમ્પે કહ્યું કે બીન ગોરાઓની શુભેચ્છા મેળવ્યા સિવાય દક્ષિણ આફ્રિકાના યુરોપીયનોનું ભાવિ બુરૂં થઇ પડશે.

ડો. ફરવુઅડ અને મી. સ્ટ્રાયડમ આ વાત માનશે ખરા ?

ડરબનના નેટીવ એડમીનીસ્ટ્રેશન ખાતાના માજી મેનેજર મી ઇ. હેવેમેને ગયે અઠવાડીએ ટોક-એચના લંચનમાં ભાષણ કરતાં કહ્યું હતું કે ઘણા આફ્રિકનો યુરોપીયનોને વહેમની નજરે જોવા લાગ્યા છે. એટલુંજ નહિ પરંતુ જેઓ મૈત્રી ધરાવતા હતા તેઓ પણ તેવા બની ગયા છે. તેઓ શહેરોમાં મોટી સંખ્યામા જમા થવા લાગ્યા છે. મી. હેવેમેને કહ્યું કે દક્ષિણ આફ્રીકામાં યુરોપીયનો અને આફ્રીકનોને એક બીજાને પીછાણવાને ઘણી થોડી તકો છે. આફ્રીકનોની લાગણીઓ અને વિચારોની ખરી રીતે આપણને કશીજ ખબર નથી. નોકર અને શેઠના સંબંધે આફ્રીકનો કદી પોતાનું દિલ ખોલીને આપણી સાથે વાત કરશે નહિ. મી. હેવેમેને કહ્યું કે આફ્રીકનો સાથેના યુરોપીયનોના વ્યવહારમા તેમણે અતડાપણું જોયું છે. હાલના તેમજ આગલી સરકારના પ્રધાનોમાં પણ આફ્રિકનોની સભાઓ કે મંડળીઓમાં દેખાતો સંકોચ જોયો છે.

'એડવાન્સ' પર પ્રતિબંધ

'એડવાન્સ' પત્ર જે 'ગાર્ડીઅન' સરકાર તરફથી બંધ થયા બાદ હસ્તીમાં આવ્યું હતું તે ન્યાય ખાતાંના પ્રધાન તરફથી 'સપ્રેશન ઓફ કોમ્યુનીઝમ એકટની રૂએ બંધ કરવામાં આવ્યું છે તેના તંત્રી મી બ્રાયન પી. બન્ટીંગના જણાવવા મુજબ આ પગલું કોઇ પણ જાતની ચેતવણી વિના લેવામાં આવ્યું છે. મી. બન્ટીંગ જણાવે છે કે, "'એડવાન્સ'ની ઓફીસ અને ખાનગી ઘરોની ઝડતી ઓ વખતોવખત લેવામાં આવતી હતી પરંતુ સરકારને અમારી સામે શો વાંધો છે એ જાણવાની કે તેનો ઇન્કાર કરવાની અમને કશી તક આપવામાં આવી નથી. આ પગલું ન્યાયના અને પત્રકારની સ્વતંત્રતાના મુળ સિદ્ધાંતોનો ભંગ કરનારૂં છે."

ફીનીક્સ સંસ્થાને મદદ

ફીનીક્સ સંસ્થાને મળેલી નીચેની રકમો સાભાર સ્વિકારીએ છીએઃ મી. એ. મુનસામી (વેરૂલમ) પા. ૮-૮-૦, મી. એ. મુનસામી બ્રધર્સ (વેરૂલમ) પા. ૧૦-૧૦-૦. સ્પ્રીંગસથી શ્રીમતી માલીબેન ભક્તિ ભાઇ રણછોડજી ગીની ૨, ભીખાભાઇ બાવાભાઇ (જો'બર્ગ) ગીની ૨, ધનજી ભાઇ વનમાળીભાઈ (જો'બર્ગ) ગીની ૨, નરસીંહભાઇ કાનજીભાઇ (જો'બર્ગ) ગીની ૨, નગીનભાઇ નાથાભાઇ (ટ્રીનીડાડ) ગીની ૨, મણીબેન નરસીંહભાઇ (ટ્રીનીડાડ) ગીની ૨. —કુલ પા. ૩૧-૧૦-૦.

મી. સેમ ખાનને જેલની સજા

મી. સેમ ખાનને સપ્રેશન ઓફ કોમ્યુનીઝમ એકટની રૂએ ત્રણ માસની સખત કેદની સજા થઇ છે જેમાંથી બે મહિના ત્રણ વર્ષ માટે માફ રાખવામાં આવી છે. મી. સેમ ખાને તેની સામે અપીલ કરી છે જે દરમીયાન તેમને પોતાનીજ ઓળખપર છુટા રહેવા દેવામાં આવ્યા છે. મી. સેમ ખાનપર આરોપ એ હતો કે તેમણે કોઇ પણ મેળાવડામાં હાજરી નહિ આપવાની ન્યાય ખાતાના પ્રધાને તેમનાપર બજાવેલી નોટીસનો ભંગ કર્યો હતો. મી. સેમ ખાન જેઓ ૪૨ વર્ષની વયના છે તેઓ કેપટાઉનમાં એટરની છે. તેમને સપ્રેશન ઓફ કોમ્યુનીઝમ એકટની રૂએ ઉઠાડી મુકવામાં આવ્યા તે પહેલાં તેઓ પાર્લામેન્ટમાં આફ્રિકનોનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતા હતા. પાર્લામેન્ટમાં તેમજ પાર્લામેન્ટની બહાર તેમણે માત્ર આફ્રિકનો નીજ નહિ પરંતુ સઘળા બીન-યુરોપીયનોની કીમતી સેવા બજાવેલી છે. મરહુમ ડો. અબ્દુ રહમાન પછી બીન-યુરોપીયનો માટે તેમના જેવા બાહોશ પાર્લામેન્ટના સભ્ય મી. સેમ ખાન એકજ હતા. તેમની ખોટ કોઇથી પુરી શકાઇ નથી.

વિવિધ ખબરો

લેડીસ્મીથમાં દીવાળીનો ઉત્સવ

લેડીસ્મીથના હીંદુઓએ એથલોન થીએટરમાં રવીવાર એકટોબર તા. ૩૧મીના રોજ દીવાળીનો પ્રસંગ સનાતન ધર્મ સભામાં હવન અને પ્રાર્થનાથી ઉજવ્યો હતો. લગભગ હજાર લોકો હાજર થયા હતા. સમારંભની શરૂઆત મી. કે. આર. સોંગે ઉત્સવ કમીટી વતી હાજર થએલાઓના સત્કારથી કરી હતી. હીંદુ યુવક દલ અને પ્રકાશ બેન્ડે સંગીત પુરૂં પાડયું હતું. હીંદુ તીરૂકુટમ, શ્રી ગણેસર ટેમ્પલ ટેમીલ સ્કુલ, સનાતન ધર્મ સભા હીંદી સ્કુલ અને ગુજરાતી હીંદુ સ્કુલના વિદ્યાર્થીઓએ ગીતો, નાચ, સંવાદો વિગેરે રજુ કર્યાં હતાં ઉપરોકત ત્રણ સ્કુલોએ દેશી સ્કુલની હરીફાઇ માટે આપવામાં આવેલી ટી. રીગા, જી. અમ્બઇદાસ અને રામકુમાર મહારાજ ફલોટીંગ ટ્રોફીઓની હરીફાઇ કરી હતી. સારામાં સારા કાર્યક્રમ માટે ટી. રીગાની ટ્રોફી સનાતન ધર્મ સભા હીંદી સ્કુલ લઇ ગઇ હતી. હીંદુ તીરૂકુટમ અને શ્રી ગણેસર ટેમ્પલ ટેમીલ સ્કુલો અનુક્રમે સારામાં સારી સ્પેચને માટે અને વકૃત્વને માટે લઇ ગઇ હતી. ગુજરાતી હીંદી સ્કુલ બીજે નંબરે આવી હતી. બાદ મીઠાઇઓ વહેંચાઇ હતી અને પ્રાંતિક ઇસ્પીતાલના બીન-ગોરા દરદીઓને પણ વહેંચવામાં આવી હતી. લેડીસ્મીથના ગરીબોને ગ્રોસરીની હેમ્પરો વહેંચવામાં આવી હતી.

બુલવાયો હીંદુ સોસાયટી

બુલવાયો હીંદુ સોસાયટીની વાર્ષીક સભા રવિવાર તા. ૧૦-૧૦-૫૪ના દીને મળી હતી જે વખતે નીચેના નવા કાર્યકર્તાઓ ચુંટાયા હતા.

પ્રમુખ: પુ. રા. વાઘમારીઆ; ઉપપ્રમુખ: રમણલાલ કે. વશી; મંત્રી: બાલુભાઇ નિકુલ; ઉપ-મંત્રી: પુ. વિ. પરમાર; ખજાનચી: હરીભાઇ મ. નાયક; ગ્રંથપાલ: ઠાકોરલાલ નાયક; ઓડીટર: પ્રા. શ. વાઘમારીઆ.

કાર્યવાહક સમિતિ સભ્યો: નથુભાઇ દેશાઇ, ડાહ્યાભાઇ પારેખ, ખંડુભાઈ હાજીભાઇ નાયક, મકનભાઇ દુલ્લભભાઇ, વસનજી મોતિરામ, ખુશાલભાઇ રજપુત. પત્રવ્યવહાર શીરનામું: બોકસ ૨૦, બુલવાયો.

લુસાકામાં દીવાળીનો ઉત્સવ

નોર્થન રોડેસીયાના પાટનગર લુસાકા શહેરમાં સોમવાર તા. ૨૬-૧૦-૫૪ના દીવાળીના શુભ દિને અત્રેની ઇન્ડિઅન સ્કુલના બાળકો તરફથી "ઇન્ડિઅન

(અનુસંધાન પાનાનું ૩૬૨)

અન્યાયનો પ્રતિકાર

(પહેલાં પાનાનું અનુસંધાન)

પણ આપણી દુર્બળતા, ધર્મ અને સ્વામી નિષ્ઠા ઇત્યાદિ વિષેની ખોટી કલ્પનાઓ વગેરે અનેક કારણોને લીધે તે વૃત્તિનું પોષણ થયું નથી અને તેથી તે જાણે નાશ પામ્યા જેવી જ છે. તે વૃત્તિ ઇષ્ટ છે, તે માણસની ઉન્નતિની દર્શક છે, સમાજને તેની જરૂર છે, એવું જ્ઞાન વિચારી લોકોને હતું...... દયા, સામર્થ્ય અને આત્મ વિશ્વાસ જ્યાં ભરપુર હોય છે ત્યાંજ બીજા પર થતા અન્યાયનો પ્રતિકાર કરવાની વૃત્તિ જન્મે છે અને ત્યાંજ તે વૃદ્ધિ પામે છે અને પ્રસંગ આવતાં વિજયી થાય છે.......

કેટલાંક વરસપર મુંબઇમાં હેંગીંગ ગાર્ડન પર એક શ્રીમંત માણસનું ખૂન કરીને સશસ્ત્ર ખૂની માણસો મોટરમાં નાસી જતા હતા ત્યારે લશ્કરના બે ત્રણ અંગ્રેજ અમલદારોએ પોતે નિઃશસ્ત્ર હોવા છતાં તેમના પર હલ્લો કરીને તેમને પકડયાની સાહસપૂર્ણ હકીકત આ પ્રસંગે યાદ આવે છે. તે વખતે બીજા સેંકડો લોકો એ જગાએ ફરવા ગયા હતા. પણ પેલા અમલદારો સિવાય બીજા કોઇની તે ખૂની લોકો પર તૂટી પડવાની હિંમત ચાલી નહિ.

આજે આપણામાં આવી જાતની શક્તિ નથી અને વૃત્તિ પણ નથી. પણ તમે આટલી વાત ધ્યાનમાં રાખો કે, તમારે મનુષ્ય તરીકે જીવવું હોય તો તમારા પોતા પર થતો અન્યાય પણ તમારી હાજરીમાં બીજાપર થતો અન્યાય પણ તમારાથી સહન ન થવો જોઇએ. જે પારકાનો અન્યાય સહન કરે છે પણ બીજા પર અન્યાય કરતો નથી, જે બીજાએ આપેલું દુઃખ સહન કરે છે પણ કોઇને દુઃખ દેતો નથી, જે બીજાના કપટનો, ઠગાઇનો, કે ધૂર્તતાનો ભોગ બને છે પણ પોતે કોઇની સાથે કપટ કરતો નથી, કોઇને ઠગતો નથી તેમજ ધૂર્તપણું કરતો નથી તે સજ્જન, એવી આપણી માન્યતા છે. પણ હું એમ કહું છું કે, જે કોઇના પર અન્યાય કરતો નથી તેમજ પોતા પર કે બીજા પર કોઇ અન્યાય કરે તો તે સહન કરતો નથી, જે કોઇને દુઃખ દેતો નથી તેમજ કોઇ નિષ્કારણ પોતાને કે બીજાને દુઃખ આપતો હોય તો તે સહન કરતો નથી, જે પોતે કપટ કરતો નથી તેમજ કોઇનું કપટ ચાલવા દેતો નથી, જે કોઇને છેતરતો નથી, તેમજ અને જે કોઇથી છેતરાતો નથી તથા જે કોઇની સાથે ધૂર્તપણું કરતો નથી તેમજ કોઇનું ધૂર્તપણું ચાલવા દેતો નથી તે સજ્જન, અને તેજ માણસ. તેનામાંજ સાચી માનવતા વિકસિત થએલી. એમ હું માનું છું.

આ બધા પરથી આ વાત તમારા ધ્યાનમાં આવી હશે કે, માણસ પોતે કેવળ સહનશીલ રહે તેટલાથી તેનું માનવી કર્તવ્ય પુરૂં થતું નથી. તો તમારાથી કદી સહન ન થવો જોઇએ, માનવી ધર્મની સમાપ્તિ થતી નથી. જડતા, પંગુતા, દુર્બળતા, ભીરૂતા, અકાર્ય વગેરે દોષો પોતાનામાં કાયમ રાખીને આપણે માનવતા સિદ્ધ ન કરી શકીએ. પોતાનામાં રહેલી અધાર્મીક વૃત્તિઓનો નાશ કરીને આપણું જીવન સાત્વિક અને ધાર્મીક બનાવવાની જેટલી જરૂર છે, તેટલીજ બીજાની સ્વૈરતા અને દુષ્ટતાને કાયા, વાચા, મનથી રોકવાનો પ્રયત્ન કરવાની વ્યક્તિ અને સમાજ બંન્નેની ઉન્નતિની દ્રષ્ટિથી આવશ્યકતા છે. આ બાબતમાં નિરાગ્રહી અને નિરાકાંક્ષી રહ્યે ચાલશે નહિ. પુરૂષાર્થ વગર આ વાત ન બની શકે. અધાર્મીક કે અન્યાયી પ્રવૃત્તિને આપણે રોકતા રહીએ તોજ દુષ્ટ માણસમાં રહેલું સુપ્ત જાગ્રત થવાનો અને ધર્મ માર્ગે વળવાનો સંભવ છે. આ માર્ગમાં આપણને વખતો વખત બળાપો થવાના તેમજ ક્ષુબ્ધ થવાના પ્રસંગો આવશે અને આપણને અનેક રીતે સહન પણ કરવું પડશે. પરંતુ આવે વખતે આપણી ન્યાય વૃત્તિને જાગ્રત કરીને બીજાની અધાર્મીકતાને આપણે અટકાવવી જોઇશે. વખતે પોતાની બધી અંતર્ગત શક્તિ એકત્રિત અને ઉત્તેજીત કરીને આપણે પ્રયત્નની પરાકાષ્ઠા કરવી જોઇશે. પરંતુ આ બાબતમાં કદી પણ ઉદાસીન થયે અથવા ક્રોધે ભરાયે કે કંટાળી ગયે ચાલશે નહિ. આપણે નિશ્ચયી અને સતત પ્રયત્નશીલ રહેવું જોઇએ. તોજ આપણું માનવી કર્તવ્ય પાર પાડવાનો સંતોષ આપણે મેળવી શકીશું.

સુધારો

અકટોબર તા. ૮ મીના 'ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન'માં ટ્રાંસવાલ મોઢ યુવક મંડળની ચુંટણીનો હેવાલ છપાયો હતો તેમાં ઉપ-પ્રમુખોના નામોમાં શ્રી પ્રેમચંદભાઇ હરીભાઇનું નામ રહી ગયું હતું.

સોક્રેટીસની સફર

હીંદના ગ્રામ્ય જીવન વિશે લેખકે સવાલ જવાબ રૂપે આ પુસ્તકમાં સોક્રેટીસના વીચારો દર્શાવ્યા છે.

કીમત શી. ૩-૬.

મળવાનું ઠેકાણું : આ ઓફીસ.

PARBHOO NARSI & CO. (PTY.) LTD.

GENERAL MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

110 VICTORIA STREET DURBAN

ફોન: ૨૪૮૪૫.

ગ્રોસરી ક્યાંથી ખરીદશો?

જો આપ સ્વચ્છ અને ભરોસાપાત્ર ગ્રોસરી મેળવવાને ઇંતેજાર હો તો અમારા ઉપર લખવા ચુકશો નહિં. હમે બનતી ઝડપે, ચોકખો માલ, કિફાયત ભાવે મોકલાવશું.

"ગ્રાહકોને સંતોષ આપવો" એ હમારો મુદ્રાલેખ છે.

એક વખતનો ટ્રાયલ ઓરડર, આપનો વિશ્વાસ સંપાદન કરવાને અચુક ફળીભુત થશે. કન્ટ્રીના ઓરડરો ઉપર સ-વિશેષ, કાળજીપુર્વકનું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

ગાંધીવટુ, કઠોળ, ઘર-ગથ્થુ દવાઓ, હવન-પુજાની સામગ્રીઓ. સાડી-લુગડા, લગ્નની પ્રત્યેક જરૂરીયાત.

કન્ટ્રીના ઓરડરો સી. ઓ. ડી.થી મોકલાવવામાં આવશે.

વિવિધ ખબરો

(૫૬૦ પાનાનું અનુસંધાન)

ગર્લ ગાઈડસના લાભાર્થે હીંદુ હોલમાં ગરબા-નાટકનો મનોરંજક કાર્યક્રમ રાખવામાં આવ્યો હતો. પા. ૧૫૦ જેવી સુંદર રકમ એકઠી થઇ હતી. બાળાઓના ગરબા,-નૃત્ય તથા વિદ્યાર્થીઓ તરફથી સુંદર નાટકો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા. શ્રી શાંતિલાલ ભગતે અંગ કસરત તથા હઠયોગના સુંદર પ્રયોગો રજુ કર્યા હતા. બાળકોને તાલીમ આપવામાં શ્રીમતી કુસુમબ્હેન પી. રણછોડ, શ્રીમતી લલીતાબ્હેન દેસાઇ, શ્રીમતી દિવાળીબ્હેન વારા તથા શ્રીમતી વિદ્યુત્બ્હેન પટેલ મુખ્ય હતાં. ઉપરોકત પ્રોગ્રામમાં અત્રેના મેયર તથા મેયરેસ અને અન્ય આમંત્રીત યુરોપીયનોએ પણ હાજરી આપી હતી.

ઉપરોકત ફંડમાં શ્રી વી. મીસ્ત્રી તરફથી પા. ૨૦ જેવી સુંદર રકમ આપવામાં આવી હતી અને એમને શુભ હસ્તે પડદાની ઉદ્ઘાટન વીધી કરવામાં આવી હતી. આ જાતનો કાર્યક્રમ લુસાકામાં આ પહેલવહેલોજ હતો અને પુરા ૪ કલાક ચાલ્યો હતો. એ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેનાર તથા મદદ કરનાર સર્વે મેસર્સ મીસ્ત્રી એન્ડ કુંપની તથા મેસર્સ મહેતા તરફથી-મેયરેસના શુભ હસ્તે ઈનામની પણ વહેંચણી થઇ હતી.

છેવટે જન ગણ મન નું રાષ્ટ્રિય ગીત અને "ગોડ સેઇવ ધ કવીન" થઇ કાર્યક્રમની પુર્ણાહુતિ કરવામાં આવી હતી.

દિવાળી અને નવાં વર્ષના ઉત્સવો

દીવાળીના અને નવાં વર્ષના ઉત્સવો હીંદુઓ તરફથી આખા યુનીયનમાં ઉજવવામાં આવ્યા હતા. ડરબનમાં સુરત હીંદુ એસોસીએશન તથા કાઠીયાવાડ હીંદુ સેવા સમાજ તરફથી અલગ તેમજ સંયુકત સભાઓ બોલાવાઇ હતી અને પ્રસંગોચિત વિવેચનો તેમજ બાળકો બાલિકાઓનાં ગરબા, નાટિકાઓ, રામધુન વિગેરે થયાં હતા. શ્રી ટ્રાંસવાલ હીંદુ સેવા સમાજના આશ્રયે ઉત્સવ સભાઓ થઇ હતી. પ્રમુખ શ્રી પ્રાણશંકર જોશીએ દીવાળીનું રહસ્ય સમજાવ્યું હતું. શ્રી ઇશ્વરલાલ મહારાજ, છોટુભાઇ મહેતા અને શ્રી ભોગીલાલે ભજનો ગાયાં હતાં.

તા. ૨૭-૧૦-૫૪ના રોજ નુતન વર્ષનાં પ્રભાતકાળે એક સભા મળી હતી. હવન થયો હતો. શ્રી ઇશ્વરલાલ મહારાજે ભજનો ગાયાં હતાં, એડવોકેટ દેવજીભાઇ મીસ્ત્રી, ભીખાભાઇ માસ્તર, શ્રી ડાહ્યાભાઇ ભગવાનજી પટેલ, શ્રી ઉમિયાશંકર જોષીપુરા અને સમાજના મંત્રી મગનભાઇ ભગુભાઇ વિગેરેએ પ્રાસંગિક વિવેચનો કર્યાં હતાં. અને નવાં વર્ષના અભિનંદન આપવામાં આવ્યાં હતા.

પોર્ટ એલીઝાબેથ હીંદુ યુવક મંડળ તરફથી એક રસીક અને બોધદાયક લેખોથી ભરેલો સુંદર હસ્ત લિખિત દીપોત્સવી અંક બહાર પડયો હતો.

જોઈએ છે

હેડલબર્ગની મસ્જીદમાં ઇમામ અને મદ્રેસામાં ભણાવવાનું કામ કરવા હાફીઝ, કારી અને મૌલવીનું સર્ટીફીકેટ ધરાવનાર આલીમ. માસિક પગાર પા. ૨૫. રહેવાની, અને બત્તીની સગવડ મફત. દર વર્ષે પગારમાં કામના પ્રમાણમાં વધારો. પ્રમાણપત્રો સાથે નીચેના શીરનામે અરજી કરો:

હેડલબર્ગ મુસ્લીમ જમાત, પી. ઓ. બોકસ ૬૦, હેડલબર્ગ, ટ્રાંસવાલ.

શ્રી કાઠીઆવાડ હિંદુ સેવા સમાજ

(નાટાલ)

ખાસ સામાન્ય સભા

કાઠીયાડ હીંદુ સેવા સમાજની સામાન્ય સભા મંગળવાર તા. ૨૩મી નવેમ્બર ૧૯૫૪ ને દિવસે સાંજે ૮ વાગે લેન સ્ટ્રીટમાં આવેલા સમાજના બંધારણ અને ધારા ધોરણોની કેટલીક કલમોમાં ફેરફાર તેમજ નવી કલમો ઉમેરવા માટે ચર્ચા-વિચારણા કરવામાં આવશે તેમજ તેના ઉપર નિર્ણયો લેવામાં આવશે. કરીઝ ફાઉન્ટનની જમીનના ટાઇટલ ડીડઝ મેળવવા માટે બંધારણમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર રહે છે.

ફેરફાર કરવાની કલમોનો મુસદ્દો દરેક સભ્યને મોકલવામાં આવશે.

સમાજના દરેક સભ્યને સમયસર હાજર રહેવા વિનંતિ છે.

ડૉ. એન. પી. દેસાઈ
(પ્રમુખ.)
વ્રજલાલ જે. ઠાકકર,
ગણપતરામ ના. જોષી,
(સંયુકત મંત્રીઓ.)

બુકકીપીંગ, ઇનકમ ટેકસ રીટર્ન્સ, લાઇસેન્સીંગ, રેવન્યુ કલીયરન્સ અને ઇનસ્યોરન્સ માટે મળો:

આર. વીઠ્ઠલ

૨૧૩ મેકોસા હાઉસ, ૧૭ કમીશનર સ્ટ્રીટ, સેકન્ડ ફલોર, ફરેરાસ્ટાઉન, જોહાનીસબર્ગ, ફોન ૩૩-૧૬૫૪.

એપાર્ટહેડ સંબંધી કેટલાક પ્રશ્નો

કુવીન્સટાઉનમાં સાઉથ આફ્રીકન મેથડીસ્ટ કોન્ફરન્સમાં પ્રમુખસ્થાનેથી પ્રવચન કરતાં રેવરન્ડ જે. ડબલ્યુ. વેબે કહ્યું હતું કે મેથડીસ્ટ ચર્ચ એપાર્ટહેડને ઇશુખ્રીસ્તના શિક્ષણ અનુસાર હોવાનું સ્વિકારી શકતું નથી. ઇશુનો બીજો આદેશ કે-"તમારા પાડોશીને તમે તમારા જેટલાજ ચ્હાજો" અને આ આદેશ કે, "બીજા તમારી પ્રત્યે વર્તે એમ તમે ઇચ્છો એજ રીતે તમે બીજા પ્રત્યે વર્તજો" તેની સાથે એપાર્ટહેડનો મેળ શી રીતે બેસી શકે છે?

ધર્મની દ્રષ્ટિએ બચાવ નહિ થઇ શકે અને ઇશુના દ્રષ્ટિબીંદુથી તદન ખોટા બહોળી અસર કરનારા કાયદાથી આખો દેશ ખળભળી ઉઠયો છે.

વર્ણનાજ માત્ર આધારથી કોઇ પણ અમુક વર્ગ તરફ ભેદભાવવાળી વર્તણુક બતાવવાની નીતીને ચર્ચ તરફથી વખોડી કાઢવામાં નહિ આવે તો તે પોતાની ફરજમાંથી ચુકેલી ગણાય. તેવી નીતી ઇશ્વરના પિતૃત્વ અને મનુષ્યના ભ્રાતૃત્વના ખ્રીતી સિદ્ધાંતની વિરૂદ્ધ છે.

ડૉ. વેબે કહ્યું કે, ડૉ. મલાને ટુંક સમય પર અમેરીકાના એક ધર્મગુરૂને લખ્યું હતું કે ગોરાની ફરજ ખ્રીસ્તી સુધારો દક્ષિણ આફ્રિકાના જંગલી અને નાસ્તિક કાળા લોકો સમક્ષ લાવવાની છે. પરંતુ છેલ્લી વસતી ગણત્રીના આંકડા મુજબ કાળા લોકોની ૬૦ ટકા વસતી ખ્રીસ્તી ધર્મીઓની છે.

ડૉ. વેબે કહ્યું કે એપાર્ટહેડમાં હું ખ્રીસ્તી સિદ્ધાંતો નથી જોતો પરંતુ ભય, દ્વેશ, ઉચ્ચ જાતીનો ગર્વ અને જાતીય તિરસ્કાર જોઉં છું.

થોડા સમયપર એપાર્ટહેડના ઉપાસકોને મેં તેઓના મત વિષે કેટલાક પ્રશ્નો પુછયા હતા. એ પ્રશ્નોએ ઘણી ટીકા ઉપસ્થિત કરી હતી અને ઘણી ગાળો પણ મળી હતી. પરંતુ તેના જવાબો આપવાનો જરાયે પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો નહોતો.

આ કારણથી હવે તેના જવાબો આપવાની મારી જાતપર ફરજ આવી પડી છે.

સ. બાઈબલમાં કઇ જગ્યાએ એપાર્ટહેડને વાજબી ઠરાવવામાં આવ્યું છે?—કશે નહિ.

સ. એ સિદ્ધાંત વર્ણદ્વેશ અને ભયપરથી ઉત્પન્ન થયો છે કે ધાર્મીક શિક્ષણના અનુશાસનપરથી?—વર્ણદ્વેશ અને ભયપરથી.

સ. એપાર્ટહેડના ધારાઓ અત્યાર સુધીમાં યુરોપીયનના લાભાર્થે અને તેની જરૂરીયાતો પૂરી પાડવાનેજ અમલમાં મુકાયા છે?—હા.

સ. એપાર્ટહેડના ઉપાસકો વગર સંકોચે એમ જાહેર કરશે કે તેઓની ઇચ્છા કેવળ ગોરો સુધારો બચાવવાનોજ નથી પરંતુ આ દેશમાં ઇશ્વરે જેઓને સાથે મુકેલા છે તે સઘળાઓને માટે સુખ અને શાંતી મેળવવાની છે?—તેઓની ઇચ્છા ગોરો સુધારો બચાવવાની છે.

સ. એપાર્ટહેડના ઉપાસકો જે લોકોની સામે એપાર્ટહેડના કાયદા કરવામાં આવ્યા છે તે લોકોની સ્થિતિમાં મુકાય તો તેઓને એમ લાગે ખરૂં કે તેઓને ન્યાયી અને ઉદાર વર્તાવ મળી રહ્યો છે?—ના.

સ. જુદી જુદી જાતીઓ માટે સમાન સગવડો પુરી પાડવાની જરૂરીયાતમાંથી પોતાને મુકત કરનારો સરકારે કાયદો કેમ કર્યો?—કારણ સમાન સગવડો પુરી પાડવાનો એપાર્ટહેડ સાથે મેળ નથી બેસતો.

સ. બીન-ગોરાઓ માટે શિક્ષણનું ધોરણ સિદ્ધાંતમાં યુરોપીયનોના જેવુંજ રહેશે?—ના. એ બાન્ટુઓને માટે છે અને તેથી તેના કરતાં ઉતરતું રહેશે.

સ. જે નીતીનો હેતુ કોઈ પણ અમુક જાતીના વર્ગને કાયમને માટે હલકી પાયરીએ રાખવાનો હોય એ નીતી નૈતિક દ્રષ્ટિએ ખોટી ગણાય એ ખરૂં છે યા ખોટું?—ખરૂં છે.

સ. માણસોની પોતાની શક્તિઓ સંપુર્ણપણે ખીલવવાની માનવ અભિલાષા રાખવામાં ગેરવાજબીપણું શું છે?—કશુંજ નહિ.

સ. કોઇ પણ માણસને તેની જાતી,-વર્ણ કે ધર્મના કારણે આ દેશના રાજતંત્રમાં ભાગ લેતાં અટકાવવામાં આવવો નહિ જોઇએ એ અમારી માન્યતા ખરી છે?—હા.

હીંદીઓ ટ્રાંસવાલમાં કેવી રીતે સ્થાયી થયા અને વેપારમાં તેઓનું સ્થાન

(મી. સી. ડબલ્યુ. એમ. ગેલના અંગ્રેજી લેખપરથી)

આ લેખમાં ૧૯૫૩ના અક્ટોબરમાં નાઇટસ્ટ્રુમમાં ૩૫ એરીયાઝની સુનવણી વખતે મી હેઇમસ્ટ્રાએ મુકેલા બે વધુ આરોપો કે-આપણી નાનકડી ટ્રાંસવાલની હીંદી કોમ યુરોપીયન વસતીની ઇચ્છા વિરૂદ્ધ અહીં સ્થાયી વસવાટ કરતી થઇ છે અને "દેશના ધંધાદારી જીવનના અમુક ભાગપર તે વર્ચસ્વ ધરાવે છે" તેની ચર્ચા કરવામાં આવશે.

પહેલા મુદ્દાપર ઐતિહાસિક પુરાવા વિરૂદ્ધ છે. મી. હેઇમસ્ટ્રાએ સામાન્ય રીતે એમ કહ્યું હતું કે, "હીંદીઓ કાયદાની સઘળી બારીઓમાંથી સર્પ જેવી માછલીઓની જેમ ઘુસી ગયા અને તેઓને કોઈ માંગતું નહોતું એમ જાણવા છતાં બનતી ઝડપથી શહેરોના વેપારના લત્તાઓમાં પ્રવેશી ગયા અને ત્યાં દેશની સ્થાયી વસતીની ઇચ્છા વિરૂદ્ધ તેણે એક પરદેશી તત્વ સ્થાપ્યું." ૧૮૮૦ની મધ્યમાં ટ્રાંસવાલમાં બોર અને બ્રીટીશોમાં, હીંદીઓ એ પ્રજાસત્તાક રાજ્યમાં દાખલ થાય અને વેપારમાં હરીફાઇ કરે એ વિરૂદ્ધ બેશક ખળભળાટ થયો હતો. બલ્કે એક આફ્રિકાન્સ ઇતિહાસકારે ૧૯૫૩ના ડીસેમ્બરની તા. ૧૧મીના 'રસ્ટન બર્ગ હેરલ્ડ' નામના એક સ્થાનિક અખબારમાં જણાવ્યું હતું કે એ ખળભળાટની પ્રથમ શરૂઆત મુખ્યત્વે કરીને પ્રીટોરીયાના બ્રીટીશ વેપારીઓ માં થઇ હતી.

વળી એમ પણ કહેવામાં આવેલું છે કે, દક્ષિણ આફ્રિકાના પ્રજાસત્તાક રાજ્યના હાથ ૧૮૮૪ના લંડનના કનવેનશનથી બંધાએલા હતા. એ કનવેનશનનો ૧૪મો પારિગ્રાફ "નેટીવો સિવાય સઘળા લોકોને ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાનો, વેપાર કરવાનો અને સ્થાવર મીલકતની માલીકી ધરાવવાનો હક આપનારો હતો. હકીકતમાં આ ૧૪મો પારિગ્રાફ પરદેશીઓને લાગુ પડતો હતો. પરંતુ અનાયાસે તેમાં હીંદીઓનો પણ સમાવેશ થતો હતો, કે જેઓ એ વખતે પ્રજાસત્તાક રાજ્યમાં સારી સંખ્યામાં દાખલ થવા લાગ્યા હતા. પરંતુ ૧૮૮૫નો ત્રીજો કાયદો, જેને આરોગ્યના કારણે જરૂરી હોવા તરીકે એક વર્ષ બાદ બ્રીટને સંમતી આપી હતી, તે ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓને નાગરીકત્વના હકોમાંથી બાતલ રાખનારો અને "આરોગ્યતાના નીયમો વિષેની તેઓની નિષ્કાળજી અને બેપરવાઇ ભરેલાં જીવન"ના કારણે તેઓના વસવાટને માટે ઇલાયદા લત્તા સ્થાપવાની સત્તા આપનારો હતો. બીજો એક કાયદો વ્યક્તિગત રીતે પ્રજાસત્તાક રાજ્યમાં તેઓને જમીનની માલીકી ધરાવવાની બંધી કરનારો હતો. લંડનના કનવેશનની તે વિરૂદ્ધ હોવા છતાં બ્રીટને તેનો કદી વિરોધ કર્યો નહોતો.

પરંતુ આ કાયદા, ૧૯૦૩માં મીલનરે દર્શાવેલો અભિપ્રાય કે, "હીંદીઓ આ દેશમાં જે પ્રજા તેઓને માંગતી નથી, તેનાપર પરદેશીઓ તરીકે પોતાની હાજરી પરાણે લાદી રહી છે," અને આ પ્રાંતમાં હીંદીઓના પ્રવેશ પર અંકુશ મુકનારા ૧૯૦૩ થી ૧૯૦૭ની સાલ સુધી થએલા અનેક પ્રાંતિક ઓર્ડીનન્સો અને તેના પરિણામે થએલી પહેલી સત્યાગ્રહની લડત અને ૧૯૧૩ના સ્મટસ-ગાંધી કરાર અને તેની રૂએ ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓની આયાતપર મુકાયેલો સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ-એ સઘળું હીંદીઓને બાતલ રાખવાની યુરોપીયનોની ઇચ્છાના પુરાવા તરીકે રજુ કરી શકાય છે.

ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓને વસવા અને વેપાર કરવાનું બોરોએ આપેલું ઉત્તેજન

બીજી તરફથી ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓને સ્થાવર મીલકતની માલીકી ધરાવવાની બંધી કરનારો કાયદો હોવા છતાં બીજાના નામપર તેવી મીલકતો હીંદીઓ મેળવી શકયા તેને માટે યુરોપીયન વેચનારની, હીંદીઓના વતી પોતાના નામપર લેનાર યુરોપીયનની તેમજ હીંદી ખરીદનારની જરૂર તો હતીજ. મીલ્કત વેચનાર યુરોપીયનને અને પોતાના નામપર લેનાર યુરોપીયનને તેઓ "સ્વાર્થી," સંકુચિત દ્રષ્ટિ વાળા અને "માત્ર પૈસાનેજ જોનારા" હતા એવો ઠપકો આપવો ઠીકજ છે. પરંતુ એટલી હકીકત તો રહેજ છે કે ઘણા જાણીતા બોર અને બ્રીટીશ કુટુમ્બોએ આ મીલકતોની લેવડદેવડમાં સાથ આપ્યો હતો. અમુક બોર લોકોને, વધારે પૈસાદાર અને વેપારમાં વધારે કુશળતા ધરાવનાર પરદેશીઓ સામેનાં પોતાની ઝુમ્બેશમાં હીંદી વેપારીઓ અને નાણા ધીરનારાઓ મદદરૂપ થઇ પડયા હતા. અને તેમાંના કેટલાક બ્રીટીશ વેપારીઓ સામે હરીફ તરીકે હીંદીઓને પોતાની પહેડીઓ સ્થાપવાનું ઉત્તેજન આપ્યું હતું. વળી બીજી એક નિઃશંક હકીકત એ છે કે એ વખતના પ્રજાસત્તાક રાજ્યની સરકારે હીંદીઓને વેપારના લાયસેન્સો મેળવવાની સગવડ કરી આપી હતી. મી. હેઇમસ્ટ્રાએ નાઇટસ્ટ્રુમમાં પોતાના નિવેદનમાં સુચવ્યું હતું કે, જ્યાં તેઓને કોઇ માંગતું નહોતું ત્યાં કાયદાનો ભંગ કરીને ઘુસી ગયા પછી હવે હીંદીઓપર વાદળ ઘેરાવા લાગ્યું છે અને તેઓની સ્થિતિ કફોડી થવા લાગી છે. તેમણે એટલે સુધી પણ કહ્યું કે, તેઓના પુર્વજોના પાપો તેઓના ઉપર ફરી વળ્યાં છે. પરંતુ તટસ્થ ઇતિહાસકારને એ સમજવું મુશ્કેલ થઇ પડે છે કે કોના પુર્વજોના પાપો કોનાપર ફરી વળ્યા છે, કેમકે તેમાં તો કેટલાક હીંદી, કેટલાક આફ્રિકાનર અને કેટલાક બ્રીટીશ એ સઘળા સંડોવાયા હતા. ઇતિહાસનો આ ભાગ સંપુર્ણ કરતાં, ટુંકમાં વાજબીપણે એ નિર્ણયપર આવી શકાય છે કે, સામાન્ય રીતે યુરોપીયનોનો અને ખાસ કરી યુરોપીયન વેપારી વર્ગનો હીંદીઓની સામે સિદ્ધાંતમાં વિરોધ હતો જ્યારે બીજી તરફથી વ્યવહારમાં આ પ્રાંતમાં તેઓને દાખલ થવાનું અને સ્થાપિત થવાનું ઉત્તેજન પણ પુષ્કળ પ્રમાણમાં આપવામાં આવ્યું હતું. ૧૮૮૫ના ત્રીજા કાયદાના અને એ વખતના ભેદભાવ પાડનારા અન્ય કાયદાઓના એ વખતે થઇ રહેલા ઢીલા અમલપરથી તેમજ કાયદેસર જાહેર થએલા ઇલાયદા લત્તાઓની બહાર હીંદીઓને બહોળા પ્રમાણમાં જમીનોના થએલા વેચાણો અને અપાયેલાં લીસોપરથી એ મત વધારે દ્રઢ થાય છે. હીંદીઓ બેશક પૈસો કમાવાની પુષ્કળ શકયતાઓના કારણે ટ્રાંસવાલમાં દાખલ થવાના પોતાના પ્રયત્નોમાં ઘણા કુશળ અને આગ્રહી હતા. પરંતુ જુદા જુદા વર્ગના ઘણા યુરોપીયનોએ તેમ કરવાનું તેઓને ઉત્તેજન આપ્યું હતું અને સરકારી ખાતાંનાં અમલદારોએ તે વખતના હયાત ધારાઓનો તેઓની સામે અમલ કરવાની ચીંતા કરી નહોતી.

હીંદીઓને લાવવાને માટે કોણ જવાબદાર

આ દેશમાં હીંદીઓને લાવવાની અને નાની સંખ્યાને ટ્રાંસવાલમાં સ્થાયી થવા દેવાની જવાબદારીમાંથી યુરોપીયનો છટકી શકતા નથી. અને બીજાના નામોપર તેમજ કંપનીઓ દ્વારા મેળવેલી તેઓની મીલ્કતો લાંબી મુદતથી સંપૂર્ણપણે કાયદેસર ઠરાવાઇ છે. હીંદીઓ "વસતીમાં ભલે એક પરદેશી તત્વ" હશે, પરંતુ એ તત્વને આપણે આ દેશમાં દાખલ કરેલું છે અને ટ્રાંસવાલમાં તેઓના પ્રવેશની સામે આપણામાંના અથવા આપણા પુર્વજોમાંના ઘણાએ આંખમીંચામણા કરેલા છે. આથી લાંબા સમયથી તેઓના સ્થાપિત થએલા હકોને આપણે હવે આપખુદીથી છીનવી લેવા એ ઘોર અન્યાયજ ગણાય.

"આપણા આર્થીક જીવનપર તેઓ વર્ચસ્વ ધરાવી રહ્યા છે" એ બાબતમાં, ટ્રાંસવાલમાં આપણે એવી કોમ સાથે સંબંધ ધરાવી રહ્યા છીએ કે જેની વસતી ૧૮૯૯માં યુદ્ધ થયા પહેલાંજ ૧૫૦૦૦ની સંખ્યાએ પહોંચી હતી. ૧૯૦૪ અને ૧૯૧૧ની વસતી ગણત્રી મુજબ ટ્રાંસવાલ પ્રાંતની હીંદી વસતી ૧૧૦૦૦ની (અથવા યુરોપીયન વસતીની ત્રીસમાં ભાગ કરતાં ઓછી) હતી. ટ્રાંસવાલ અને કેપમાં દાખલ થએલા મોટા ભાગના હીંદીઓ વેપારી વર્ગના હતા અને તેથી તેઓની સંખ્યાના પ્રમાણમાં વેપારમાં તેઓનું પ્રતિનિધિત્વ વધારે જણાય છે. ટ્રાંસવાલ અને કેપના લગભગ પચાસ ટકા હીંદીઓ દુકાનદાર કુટુમ્બોના છે. જ્યારે નાટાલમાં નવ ટકા જેટલાજ તેવા હીંદીઓ છે. સરેરાશ આપણી કુલ હીંદી વસતીના પંદર ટકા જેટલા વેપારી કુટુમ્બોના છે. ઘણીવાર પુછવામાં આવે છે કે હીંદીઓ પોતાના હાથ કેમ ચલાવતા નથી. વેપાર કરવાનોજ જાણે દૈવી હક ભોગવતા હોય એવો તેઓ કેમ દાવો કરે છે? તેનો જવાબ એ છે કે, તેઓ એવો કશો દાવો કરતાજ નથી. નાટાલમાં (તેમજ હીંદમાં) તેઓનો મોટો ભાગ હાથથીજ કામ કરે છે. પરંતુ બન્યું હતું એવું કે ટ્રાંસવાલમાં વધારે સારી સ્થિતિના હીંદીઓ થોડાજ દાખલ થઇ શકયા હતા અને તેઓની આયાત પર પ્રતિબંધ મુકાયો હતો. આથી આ પ્રાંતમાં થોડા મધ્યમ વર્ગનાજ હીંદીઓ રહી ગયા કે જેઓને આર્થીક ક્ષેત્રમાં આપણા વર્ણભેદના કારણે વેપાર અથવા દાકતરી અથવા વકીલાત જેવા ધંધા સિવાય કમાવાના બીજાં સાધન છેજ નહિ. કોઇ પણ મધ્યમ વર્ગના આફ્રિકાનર કે બ્રીટીશરને પુછી જુઓ કે તેઓ પોતાનાં સંતાનોને શારીરીક મજુરીએ પાછા વાળી શકશે અને પછી તેઓનો જવાબ ટ્રાંસવાલના હીંદીઓના જવાબ સાથે સરખાવી જુઓ.

પરંતુ આ સઘળું કહ્યા પછી પણ વેપારમાં હીંદીઓ "વર્ચસ્વ" ધરાવે છે એ વાત તો ગલતજ છે. કંઇ પણ પુરવાર કરવાને ખાસ દાખલા આપી શકાય. મી. હેઇમસ્ટ્રાએ કંઇક અતિશયોક્તિથી "એક ગોરાં શહેરના વેપારમાં એશીયાટીકના સંપૂર્ણ વર્ચસ્વ"નો દાખલો આપવાને નાઇટસ્ટ્રુમમાં ૧૩ યુરોપીયન વેપારી લાયસેન્સ વિરૂદ્ધ ૧૪ હીંદી વેપારીના લાયસેન્સ હોવાનું જણાવ્યું. ટુંક સમયપર નાટાલમાં થએલી પ્રાંતિક ચુંટણી વખતે નાટાલ પ્રાંતિક કાઉન્સીલમાં નેશનલીસ્ટોના નેતા મી ટી. ગર્ડનરે નીચે પ્રમાણે દાખલા ટાંકયા હતા: કેનહાઉઝરમાં ૮ ગોરા વેપારીઓ વિરૂદ્ધ ૬૯ હીંદી વેપારીઓ, વેશબેંકમાં ૨ ગોરા વેપારીઓ વિરૂદ્ધ ૧૧ હીંદી વેપારીઓ, ગ્લેંકોમાં ૪૯ ગોરા વેપારીઓ વિરૂદ્ધ ૭૨ હીંદી વેપારીઓ, ન્યુકાસલમાં ૭૨ ગોરા વેપારીઓ વિરૂદ્ધ ૯૩ હીંદી

વેપારીઓ, અમઝીન્ટોમાં ૪૩ ગોરા વેપારીઓ વિરૂદ્ધ ૨૭૫ હીંદી વેપારીઓ, ડરબન મ્યુનીપલ સત્તામાં, તેમણે કહ્યું કે, ૬૦૦૦ ગોરા વેપારીઓ વિરૂદ્ધ ૭૦૦૦ હીંદી વેપારીઓ હતા. (જુન તા. ૧૦ના 'ટ્રાંસવાલર'માંથી).

બન્ને વચ્ચેના વેપારની વહેંચણીનો અંદાજ કાઢવાને માત્ર જનરલ ડીલર અને ફ્રેશ પ્રોડ્યુસના લાયસેન્સોજ મહત્વના છે. ફેરી ફરવામાં, પેટન્ટ દવાઓ વિગેરે વેચવામાં બહુ થોડા યુરોપીયનો હીંદીઓ સાથે હરીફાઇ કરવા ઇચ્છે છે. ડરબનના હીંદીઓ માટેના મી. ગર્ડનરે ટાંકેલા આંકડા આખા નાટાલમાં હીંદીઓ તરફથી ધરાવાતા જનરલ અને ફ્રેશ પ્રોડ્યુસ ડીલરોના લાયસેન્સોની કુલ સંખ્યાના કરતાં ઘણુંજ વધારે છે. આખા યુનીયનમાં આ જાતની દુકાનોના હીંદીઓ તરફથી ૧૦૫૧૩ લાયસેન્સો ધરાવાય છે જ્યારે યુરોપીયનો તરફથી ૯૦૧૮ લાયસેન્સો ધરાવાય છે. એટલે હીંદીઓ તરફથી ધરાવાતા લાયસેન્સોનું પ્રમાણુ લગભગ ચોક્કસ સાતે એકનું થયું. નાટાલમાં હીંદીઓ એવાં ૪૦૯૨ લાયસેન્સો ધરાવે છે જ્યારે યુરોપીયનો ૧૧૯૬૪ ધરાવે છે, કેપમાં હીંદીઓ ૧૫૯૬ ધરાવે છે જ્યારે યુરોપીયનો ૨૪૯૬૪ ધરાવે છે; ટ્રાંસવાલમાં હીંદીઓ ૪૮૨૫ ધરાવે છે જ્યારે યુરોપીયનો ૨૯૧૩૫ ધરાવે છે. મી. હેઇમ્સટ્રા અને મી. ગર્ડનર પ્રત્યે માન સાથે જણાવવું જોઇએ કે આમાં હીંદીઓ "આર્થીક વર્ચસ્વ" ધરાવતા હોય એવું કશુંજ જણાતું નથી.

મી. ગર્ડનરે ટાંકેલા પ્રત્યેક શહેરના આંકડામાં ત્રાજવું સંપુર્ણપણે હીંદીઓના પક્ષમાંજ ઢળતું જણાય છે પરંતુ એટલાજ બીજા આંકડા ટાંકી શકાય જ્યાં ત્રાજવું બીજી બાજુ ઢળતું બતાવી શકાય. પરંતુ મને લાગે છે કે નિષ્પક્ષપાતપણે ન્યાય તોળનારા એવા થોડાકજ હશે કે જે ૧૯૩૯માં મી. હોફ્મેયરે જે નિર્ણય આપ્યો હતો કે, સેગ્રેગેશનની ચળવળની પાછળ મોટે ભાગે ૧૮૮૦માં હતો તેમ આજે પણ ગોરા વેપારીઓનો સ્વાર્થ રહેલો છે, તેની વિરૂદ્ધ જશે.

'ઇ. ઓ.'ની ઉપયોગિતા

"લહરી"

"ઇન્ડિયન ઓપિનિઅન"ના અધિપતિએ એ છાપાના પ્રકાશન અંગેની મુંઝવણનો પ્રશ્ન ઘણીવાર જનતા સમક્ષ રજુ કર્યો છે, છાપું બંધ કરવું કે ચાલુ રાખવું એ માટે તેના ગ્રાહકો અને વાંચકોના અભિપ્રાયો પણ માગેલા છે. પરંતુ એ કોયડો અણઉકેલ્યો જ રહે છે તેનાં ઘણાં કારણો છે.

મૂળ વાત એ છે કે સઘળાં લવાજમો વસુલ નથી આવતાં જેથી એના સંચાલનમાં હંમેશાં આર્થીક સંકડામણ વેઠવી પડે છે.

ઘણાં ખરાં છાપાં બીઝનેસ લાઇને લવાજમ અને જાહેર ખબર ઉપરજ ચાલે છે તેમ 'ઇ. ઓ.' કેમ ન ચલાવાય? આવી શંકા કેટલાક વાંચકોને થતી હોય છે.

મહાત્મા ગાંધીજીના આદર્શોને અનુસરીને જ એનું પ્રકાશન કરવાનું ધ્યેય હોવાથી બીડી, દારૂ સીનેમા જેવી પ્રજાને અહિતકર જાહેર ખબર ટ્રસ્ટના વિધાનો મુજબ નથી લેવાતી તેમજ સ્વાર્થની ભાવનાથી પણ નથી ચલાવાતું. સેવાનું ધ્યેય એના સ્થાપત્ય કાળથીજ રહેલું છે.

રોડેશિયા, પોર્ટુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રિકા અને યુનિયનમાં વસતા આશરે ચાળીસેક હજાર ગુજરાતી ભાષા વાંચનારાઓ વચ્ચે બે જ અઠવાડિક સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ થાય છે. તે પૈકી એક વિશેષે મુસ્લિમ જનતાના સહારાથી ચાલે છે. અને બીજું આ 'ઇ. ઓ.' છે એનો આરંભ દ. આ.ની હીંદી કોમની સેવા માટે જ થયેલો. ભૂતકાળમાં અહીં ચલાવાયેલી સત્યાગ્રહની લડતમાં એણે મહત્ત્વનો ભાગ ભજવેલો એ સુવિદિત છે. મહાત્મા ગાંધીજીએ એ અંગે લખેલું છે કે "છાપુ જનતા માગે તો તેનો ખર્ચ તે ભરે, ન માગે તો પરાણે કાઢવું આપણી નીતિ વિરૂદ્ધ છે."

આ દેશની ગુજરાતી હીંદુ પ્રજા માટે ધાર્મીક, સામાજીક, રાજકિય અને નૈતિક ભાવનાને સ્મૃતિપર લાવવા માટે સ્વભાષાનું એકમાત્ર સાધન 'ઇ. ઓ.' છે ધનિકવર્ગ એને નિભાવવામાં વિશેષતાથી સહકાર આપે તો જ એ ટકી શકે. ટ્રાંસવાલના ભાઇઓની જેમ બીજા પ્રાંતવાસીઓ પણ એ પ્રત્યે કાળજી રાખે તો એની મુંઝવણ રહેજે ટળી જાય.

આપણા સમૂહમાં બીરલાજી કે વાલચંદજી જેવા માલદારો નથી એ ખરૂં, પરંતુ લક્ષ્મીદેવીના કૃપાભાજનો સાવ નથી એમ પણ ન કહી શકાય. તેઓને માટે આ એક વિચારણીય પ્રશ્ન છે. કેવળ ધનસંગ્રહમાંજ રાચનારને કદાચ આ બાબત ક્ષુદ્ર લાગે. કીંતુ આપણા અસ્તિત્વના પ્રશ્ન પ્રત્યે પરદેશમાં જે સહાનુભૂતિ દર્શાવનારા મિત્રો છે તેઓને આપણે અહીંયાં કેવી કફોડી સ્થિતિમાં મુકાતા જઇએ છીએ તેનાથી વાકેફ કરવા માટે ઇ. ઓ.ની અત્યંત જરૂર રહેલી છે. એના પ્રકાશન અને પ્રચારથી આ દેશના હીંદી તથા બિન-ગોરાઓની ખરી પરિસ્થિતિની વિશ્વસનીય માહિતિ આપવાની અપ્રતિમ સેવા જેમ ભૂતકાળમાં એ દ્વારા થયેલી છે તેમ સાંપ્રતમાં પણ થાય છે એ આપણે ભૂલવું ન જોઇએ.

મહાત્મા ગાંધીજીની ઇચ્છા પણ એ બંધ ન થાય એવી જ હતી. તેમણે લખેલું છે કે "હું પોતે એમ માનું છું ખરો કે 'ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન' ચાલ્યા કરે તો સારૂં" તેમજ સદ્‌ગત શ્રીનિવાસ શાસ્ત્રીજી પણ ઇ. ઓ.ના પ્રકાશનને અત્યંત આવશ્યક માનતા હતા. તેમણે કહેલું છે કે "એ છાપું કદી બંધ ન કરાય, ગમે તેવું હોય તો યે 'ઇ. ઓ.'ની કીંમત તો છે જ."

આ ઉપરથી જોઇ શકાશે કે 'ઇન્ડિઅન ઓપિનિઅન'એ ફીનીક્સ સંસ્થાના પ્રાણ સમાન હોવાથી એ બંધ થાય તો ફીનીક્સનું મહત્ત્વ હિણાવા સાથે ગુજરાતીઓને માટે એ ઠીક ન ગણાય. આવાં કેટલાંક કારણોને લીધે એને બંધ કરવા પુર્વે તેના સુજ્ઞ સંચાલકોને ગંભીરપણે વિચાર કરવાનો રહે છે.

જોકે મહાત્મા ગાંધીજીએ તો અમુક શરતે એને બંધ કરવાની છુટ આપેલી છે. તેમણે લખ્યું છે કે "જો ઇ. ઓ.ની જરૂર કોમને ન હોય અથવા ખોટ જાય તો ગમે તેટલું જરૂરનું છે છતાં બંધ કરવું જોઇએ. પણ કોમને જરૂર નથી એ સિદ્ધ થવું જોઇએ." હાલના કટોકટીના સમયે ઇ. ઓ.ની જરૂર કોમને નથી એમ કોઇથી નહિ જ કહી શકાશે. આ દેશની હાલની સરકારની રંગદ્વેષની નીતિ ઉગ્ર સ્વરૂપ લેતી જાય છે. પરદેશની પ્રજાને અહીંની ખરી સ્થિતિનો ખ્યાલ આપવા માટે 'ઇ. ઓ.'ના પ્રચારની આવશ્યકતા ભૂતકાળના કોઇ પણ પ્રસંગ કરતાં અત્યારે ઓછી નથી એમ કહી શકાય.

'ઇ. ઓ.'ની માર્ફતે દુનિયાની ઘણી પ્રજાઓ આ દેશની બિન-ગોરાઓના સંબંધમાં ઇંતેજારીથી માહિતિ મેળવે છે. આ સત્ય-ખીના જાણનારને એની સાચી ઉપયોગિતા રહેજે જણાઇ આવે છે. દેશ વિદેશના સેંકડો પ્રવાસીઓનો ફીનીક્સમાં અવરજવર થતો રહે છે તેમાં ગાંધીજીનો પુણ્ય નિવાસ અને 'ઇ. ઓ.'નું પ્રકાશન મુખ્ય કારણભૂત બનેલાં હોય છે.

વિશ્વવંદ્ય મહાત્મા ગાંધીજી હીંદી હતા—હીંદુ હતા—ગુજરાતી હતા એ માટે આપણે ગૌરવ લઇ શકીએ છીએ. તેમની પુણ્ય સ્મૃત્તિને તાજી કરનારા કેટલાંક સ્થળો પૈકીનું એક અતિ મહત્ત્વનું સ્થાન આ ફીનીક્સ સેટલમેન્ટ પણ છે. એના પ્રત્યે તેમનો કેટલો પ્રેમ હતો તે તેમના જ શબ્દો બતાવી આપે છે. તેમણે લખેલું છે કે "ફીનીક્સ મને પસંદ છે કારણ ત્યાં આત્માને ઓળખી શકાય છે શહેરનાં અનેક પ્રલોભનો ત્યાં નથી."

દક્ષિણ આફ્રિકાની હીંદી જનતા આ સ્મારક સ્થળની જેટલી મહત્તા આંકે છે તેના કરતાં હીંદ, યુરોપ અને અમેરીકા વિગેરે પરદેશની પ્રજામાં એનું મહત્ત્વ જરાય ઓછું નથી એ ફીનીક્સ સંસ્થાની વીઝીટબુક જોતાં દેશ પરદેશના અતિથિઓએ એની લીધેલી મુલાકાતપરથી જાણી શકાય છે.

આ સંસ્થાના ત્રણ અંગો ગણાય: ૧. ફીનીક્સ ફાર્મ ૨. ઇન્ટરનેશન પ્રેસ સહ 'ઇ. ઓ.' અને ૩. કસ્તુરબા સ્મારક શાળા. સો એકરના વિસ્તારવાળી આ સેટલમેન્ટમાં ફળદ્રુપ જમીનમાં ખેતીથી સારો પાક ઉતારી શકાય છે એમાં પણ તમાકુ જેવી ચીજો ન ઉગાડાય એવું ટ્રસ્ટનું વિધાન છે છતાં ખેતી પાછળ કરેલી મહેનત વ્યર્થ નથી જતી. કેટલાંક ગરીબ કુટુમ્બોનું એ દ્વારા પોષણ થાય છે તે ઉપરાંત વાર્ષીક બચત પણ રહે છે જે આયંદે 'ઇ. ઓ.'ની ખાધમાં જતી રહે છે એમ છેલ્લાં સરવૈયા ઉપરથી જોઇ શકાયું હતું.

ગયા મે થી જુલાઇના ૬૪ દિવસો ફીનીક્સમાં ગાળવાની મને તક મળેલી તે દરમ્યાન અહીંની સઘળી પ્રવૃત્તિનો કંઇક અભ્યાસ કરવાનું બની શક્યું હતું. મને તો નિશંક પ્રતીત થયેલું કે 'ઇ. ઓ.' માટે અપાતું કોઇ પણ લવાજમ—ભેટ—મદદ એળે નથી જતાં. તેનો ઘણીજ કાળજીપૂર્વક ગરીબોની અને કોમની સેવા માટે જ ઉપયોગ થાય છે. ઘણા જ ઓછા માણસોથી કરકસરથી છાપું ચલાવાય છે તેના કામદારોનો પગાર તો હાલની મોંઘવારીને અનુસરી સરકારી કાનુન મુજબ જ આપવા પડે છે. આ કામદારોના આશ્રિતજનોની સંખ્યા આશરે પચાસેકની હશે એ ગરીબ માણસોને છાપા દ્વારા નિભાવવાનું પુણ્ય 'ઇ. ઓ.'ના ગ્રાહકોને ફાળે જ જાય છે. 'ઇ. ઓ.'નો મુખ્ય ખર્ચ પગાર અને પેપરનો છે જેમાં શક્ય એટલી કાપકૂપ કરાયેલી જ છે.

ચાલુ ગ્રાહકોનાં લવાજમો નિયમિત આવ્યા કરે તો 'ઇ. ઓ.'નું સંચાલન અશક્ય નથી પરંતુ વારંવાર ઉઘરાણી કરતાં છતાં તે પ્રત્યે દુર્લક્ષ્ય થતું હોય ત્યારે જ મુંઝવણ ઉભી થાય છે. વધુ દબાણ થાય તો "છાપું બંધ કરો" એવો જવાબ મળે તેથી કશી રાહત નથી મળતી.

દર વર્ષે લવાજમ ઉઘરાવવા પ્રાંતોમાં રખડવું એ પણ ઓછા સ્ટાફ માટે શક્ય નથી. અને તેમ કરતાં પણ વધારાનો આવક પ્રવાસના ખર્ચમાં જતો રહે એ દેખીતું છે.

જેથી 'ઇ. ઓ.'ના અસ્તિત્વ માટે આપણે ત્રણ રીતે સહકાર આપી

શકીએ એમ છે. ૧. નિયમિત લવાજમ દર વર્ષે મોકલતા રહેવું. ૨. એક કહેવત છે કે ઉભો રળે એ બેઠાને માટે તેમ જે ગ્રાહકો લવાજમ આપવામાં બેદરકારી રાખે તેમના બદલામાં બીજા શુભ ચીંતકોએ વાર્ષીક મદદ મોકલીને તેની ખોટ પુરી કરવી. ૩. સ્થાનિક સંસ્થાના કાર્યકર્તાઓએ ખાસ શ્રમ લઈ પોતાની આસપાસના ગ્રાહકોનાં લવાજમો ઉઘરાવી મોકલવા અગર કોઈક શુભેચ્છો એ કાર્ય ઉપાડી લેવું. બાપુજીના સ્મારક પ્રત્યે આપણી લાગણી વ્યકત કરવામાં લવાજમ ઉપરાંત વ્યાપારી વર્ગે પ્રતિ વર્ષે નિભાવ ફંડ કરી મોકલવું એમાં ચાલુ બીઝનેસમાંથી વર્ષાંતે બે ચાર પાઉન્ડ આપવાનું ભારે નહિજ પડે.

હું તો જોઈ શકયો છું કે ફીનીકસ સંસ્થાના સંચાલકો મળસ્કેથી રાતના નવ વાગ્યા સુધી હંમેશાં અવિશ્રાંત પરિશ્રમ કરીને અહીંનું કાર્ય કરી રહેલાં છે. સાદાઈ, સેવા અને અતિથિઓનો સત્કાર જોતાં સંસ્થા પ્રત્યે પુજ્ય ભાવ ઉપજ્યા વિના નથી રહેતો બાપુજીએ એમને આદેશ આપેલા છે કે "સાદાઈ, સત્ય, દયા અને દેશ પ્રેમ જાળવો." એ સુત્રનું યથાર્થ પાલન કરવાની તત્પરતા રહેલી જોઈ શકાય છે છતાં આર્થીક પ્રશ્ન મુંઝવે છે એનું કારણ 'ઈ. ઓ.' છે. એ જાણ્યા પછી ગુજરાતી જનતાએ એ મુંઝવણ ટાળવાની કાળજી રાખવી જોઈએ એમ લાગ્યા વિના નથી રહેતું.

શ્રદ્ધાની સીમા

ગોકુળને ત્રણ છોકરાં છે, પત્નિ છે અને માતા છે. એક દવા વાળાને ત્યાં નોકરી કરે છે માંડ માંડ પેટ પુરતું ખાવાનું મેળવી ગુજરાન કરે છે, તેની હાલત સારી તો નજ ગણી શકાય.

માતા ધર્મીષ્ટ ભારે શક્તિ પ્રમાણે દાન પુણ્ય પણ કરે પરંતુ તેટલો ય ધસારો ગોકુળને પોસાતો નહોતો. વળી ડોસી પાછાં જાત જાતના વહેમમાં બહુ માને. ભણેલાં જ નહિ એટલે ધર્મશાસ્ત્રો વાંચેલાં નહિ પણ કર્ણોપકર્ણ સાંભળેલી વાતોનો તેમની પાસે મોટો ભંડાર હતો. અમુક અગિયારસને દિવસે આ ખવાય ને તે ના ખવાય. અમુક પુનમને દિવસે ફલાણું ફળ દેવ મંદીરે ધરાય એવું ડોશી શાસ્ત્ર બહુ માને. ગોકુળ પળાય તે પાળતો પણ ન બને ત્યારે વાત ઉડાવી મૂકતો. ડોસી કહે કે આજે જામફળ મંદીરે મુકી આવજે તો ગોકળ કહેશે ભલે મા. પણ જામફળ મુકવા જાય એ ગોકુળ નહિં. એવીજ રીતે એક દિવસે ગોકુળને તેની માતાએ કહ્યું "અલ્યા ગોકુળ!" "હું માડી" "આજ તું નોકરીએ જાય તે પહેલાં રામ મંદીરમાં અડધો શેર દુધ બજારમાંથી લઈને આપી આવને" "ભલે મા બીજું કાંઈ?" મા બોલ્યાં: "બસ એટલુંજ બીજું છે તો ઘણું પણ આપણે આપણી સ્થિતિ ય સમજવી જોઈએ ને!"

ગોકુળ આજે ત્રણે છોકરાંને સાથે લઈને ઓફીસે જવા નીકળ્યો. ડોસીએ પૂછ્યું "કેમ આજે આમ?" ગોકુળ કહે: "આજે હજી થોડોક ટાઈમ છે, તો છોકરાંઓને દર્શન કરાવીને પાછાં મોકલી દઈશ." ડોસી કહે: "તો તો બહુ સારૂં બેટા? ત્રણેના હાથમાં એક એક પૈસો આપજે ભલે મંદીરમાં નાંખે." "ભલે માડી."

ગોકુળ ગયો. સાંજે તે પાછો આવ્યો ત્યારે ડોસીનો મીજાજ ગયો હતો. આવતાં વેંતજ ડોસીએ તેનો ઉધડો લીધો. "પીટ્યા નાસ્તિક તું ભગવાનને ય છેતરે છે, ને તારી જાતને ય છેતરે છે? શરમ નથી આવતી નફફટ! આવાં પાપ કરે છે તે કોણ જાણે કયા ભવે છુટશે?

ગોકુળ વાત સમજી તો ગયો હતો છતાં તેણે પુછ્યું: "પણ શું છે માજી? વાત કર્યા વિનાજ આ બધી ગાળાગાળી!"

"અરે વાલા મુઆ ખબર નથી? પીટ્યા ચંડાળ, પાછો અજાણ્યો થઈને મને પૂછવા બેઠો છે!" પણ છે શું? "હોય શું બીજું તું દુધ રામ મંદીરમાં આપી આવ્યો?" "હા" "હરામ ખોર, ખોટું બોલે છે?" ડોસી તાડુકી ઉઠ્યાં "નખોદિયા હજુ ખોટું બોલતાં અચકાતો નથી?" "પણ મા, મારી વાત તો સાંભળ. રામ મંદીરમાં દુધ આપ્યું હોત તો શું કામ આવત?" "રામને ધરાત અને પછી પુજારીનાં છોકરાં પામત...." "પણ મા, પુજારીનાં છોકરાંની ચિંતા કરવા વાળાં તો તારાં જેવાં અનેક આસ્થાળુ નીકળશે, પણ મારાં છોકરાંની ચિંતા કરવાવાળું કોણ? એટલે મેં દુધ મારાં છોકરાંનેજ પાઈ દીધું છે. ઘરમાં મારાં છોકરાં દાળનું પાણી ને ભાખરી ખાય, દુધનું ટીપું જોવા ય મળે નહિં ને તું પૂજારીનાં છોકરાંની આટલી બધી ચિંતા કરે તો પછી મને લાગી ન આવે? મારાં છોકરાં ઓમાં પણ રામ વસે છે. મેં રામનેજ દુધ પાયું છે. મારાં છોકરાંને દુધ વિનાનાં રાખીને હું ગામની ચિંતા કરવા નહિં જાઉં."

"પણ પીટ્યા, શાસ્ત્રોમાં કહ્યું છે. આટલું ભણ્યો છે તે જરા આંખો ફોડીને શાસ્ત્રો વાંચ કે જેથી તારી ભ્રષ્ટ બુદ્ધિ સુધરે.

ગોકુળ બોલ્યો "શાસ્ત્રોમાં કહ્યું હશે. પણ એમ નહિં કહ્યું હોય કે તમારાં છોકરાંને ઓશિયાળાં ને અલુણાં રાખીને ધર્મસ્થાનકોમાં દુધ દેતા કરો. શાસ્ત્રો આવું કદી કહે જ નહિં.

ડોસી ખીજાયાં, હારેલી વાઘણની માફક બેચાર દાંત હતા તે કચકચાવી ને બોલ્યાં "એમ થાય છે કે તને તો સોટીએ સોરી નાંખું. હવે તો તું શાસ્ત્રોની ય નિંદા કરતો થઈ ગયો! "ગોકુળ બોલ્યો "મા, હું કોઈની નિંદા કરતો નથી. પણ એટલી સમજ બુદ્ધિ મારામાં છે કે મારી પહેલી ફરજ મારાં બાળકો પ્રત્યે છે. તેમની તંદુરસ્તી જળવાઈ રહે, તે નબળાં ન રહે તે જોવાની મારી ફરજ છે, પછી બીજું બધું." આમ કહીને ગોકુળે છોકરાંઓને પોતાની પાસે બોલાવ્યાં અને પંપાળતાં પંપાળતાં હસીને બોલ્યો "કેમ છેલ્લુ, દુધ પીવાની વાત બાને કહી દીધી ને?"

ગોકુળની મા ચશ્મા ચડાવીને ચેરખો ફેરવવા બેસી ગઈ. હોઠથી ભગવાનનું નામ લેવાતું હતું પણ આંખો તો ક્રોધથી અંગાર ઝરતી ગોકુળ તરફ જ મંડાઈ રહી હતી.

શાસ્ત્રો કે મહાપુરૂષો જે કહી ગયા છે તેનો સાચો અર્થ સમજ્યા વિના જે આચરે છે તે બધા અંધશ્રદ્ધાળુ જ ગણાય છે અને અંધશ્રદ્ધાળુઓમાં તુલનાત્મક બુદ્ધિનો અભાવ હોય છે. દાક્તર દવા આપે છે, પણ તેની સાથે ઉપર પાણી તો આપણે આપણા ઘરના માટલાંમાંનું જ પીવાનું હોય છે. સંત પુરૂષો કે શાસ્ત્રો ઉપદેશ તો આપે છે પણ આપણી વિવેક બુદ્ધિનાં અનુમાન સાથે તે ઉપદેશને આપણે અનુસરીએ તેમાંજ ઉપદેશ લેનાર તથા આપનાર એ બંનેના કાર્યનું સાર્થકય થાય છે.

'ચિત્ર લેખા'માંથી.

નવલ કથાઓ

ઈંદીરાની આપવીતી	૫	૩
મંગલ સુત્ર	૧૨	૬
છેલ્લો અભીનય	૯	૬

બીજાં નવાં પુસ્તકો

ભૂદાન યજ્ઞ	૨	૦
શ્રેયાર્થીની સાધના (કીશોરલાલ મશરૂવાળાનું જીવન)	૭	૬

કીશોરલાલ મશરૂવાળા કૃત

સંસાર ધર્મ	૬	●
જીવન શોધન	૮	●

મળવાનું ઠેકાણું: આ ઓફીસ.

'Indian Opinion'
Private Bag,
Phoenix. Natal.

બે અઠવાડીક પંચાંગ

વાર	ખ્રીસ્તી ૧૯૫૪ નવેમ્બર	હીંદુ ૨૦૧૧ કારતક	મુસલમાન ૧૩૭૪ હીજરી રબીઉલ અવ્વલ	પારસી ૧૩૨૪ અરદીબહેસ્ત ખોરદાદ	સુર્યોદય ક. મી.	સુર્યાસ્ત ક. મી.	ધાર્મીક તહેવારો-ઉત્સવો
શુક્ર	૫	સુદ ૯	૮	૫	૪–૫૯	૬–૨૦	
શની	૬	,, ૧૦	૯	૬	૪–૫૯	૬–૨૦	
રવી	૭	,, ૧૧	૧૦	૭	૪–૫૯	૬–૨૦	
સોમ	૮	,, ૧૨	૧૧	૮	૪–૫૮	૬–૨૧	
મંગળ	૯	,, ૧૩	૧૨	૯	૪–૫૮	૬–૨૧	
બુધ	૧૦	,, ૧૪	૧૩	૧૦	૪–૫૮	૬–૨૧	
ગુરૂ	૧૧	,, ૧૫	૧૪	૧૧	૪–૫૭	૬–૨૨	
શુક્ર	૧૨	વદ ૧	૧૫	૧૨	૪–૫૭	૬–૨૨	
શની	૧૩	,, ૨	૧૬	૧૩	૪–૫૭	૬–૨૨	
રવી	૧૪	,, ૩	૧૭	૧૪	૪–૫૬	૬–૨૩	
સોમ	૧૫	,, ૪	૧૮	૧૫	૪–૫૬	૬ ૨૩	
મંગળ	૧૬	,, ૫	૧૯	૧૬	૪–૫૬	૬–૨૩	
બુધ	૧૭	,, ૬	૨૦	૧૭	૪–૫૫	૬–૨૪	
ગુરૂ	૧૮	,, ૭	૨૧	૧૮	૪–૫૫	૬–૨૪	

ભારતનો પત્ર

(અમારા ખબરપત્રી તરફથી)

મુંબઈ તા. ૧૯-૧૦-૫૪.

ભારતમાંના ફ્રેન્ચ સંસ્થાનોના પ્રશ્નનો લગભગ નિકાલ આવી ગયો છે અને આ સંસ્થાનોની પ્રજા ૨૪૦ વર્ષ જુના વિદેશી શાસનમાંથી તા. ૧લી નવેમ્બરે મુકિત મેળવશે. હીંદી કમીશનર આ તારીખથી આ સંસ્થાનોનો વહીવટ સંભાળી લેશે. ફ્રેન્ચ બંધારણમાં એવી જોગવાઈ છે કે, સ્થાનિક લોકોનો મત જાણ્યા વિના કોઈ પ્રદેશ અન્ય રાજ્યને સોંપી શકાય નહિ. આ જોગવાઈને સંતોષવા માટે ફ્રેન્ચ હીંદની પ્રતિનિધિ સભા અને સુધરાઈઓના ચુંટાયેલા સભ્યોનો આ સંબંધમાં મત લેવામાં આવ્યો હતો. મદુકુરાઈ નામના એક મુકત કરાયેલા ફ્રેન્ચ હીંદના ગામમાં મોટો શમિયાણો ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો. ફરતે એક હજાર ઉપરાંત હીંદી અને ફ્રેન્ચ હીંદની સશસ્ત્ર પોલીસની ચોકી ગોઠવાઈ હતી. શમિયાણામાં ફ્રેન્ચ હીંદ પ્રતિનિધિ સભા અને સુધરાઈઓના ચુંટાયેલા ૧૭૮ પ્રતિનિધિઓ ભેગા થયા હતા. આ પ્રતિનિધિઓ કોની તરફેણમાં મત આપશે એ તો નિશ્ચિત હેતુ કેમકે ગયા મે માસમાં ઘણી ખરી સુધારાઈઓએ ભારત સાથે તાત્કાલિક જોડાણની માગણી કરતા ઠરાવો પસાર કર્યા હતા. મત લેવામાં ૧૭૮ માંથી ૧૭૦ પ્રતિનિધિઓએ ભારત સાથે જોડાઈ જવાની તરફેણમાં મત આપ્યો હતો. એટલે ભારત સાથે ફ્રેન્ચ હીંદના વિસ્તારના જોડાણના પ્રશ્નનો નિકાલ આવી જાય છે.

આ સંબંધમાં ભારત અને ફ્રાંસ વચ્ચે થયેલા કરારોની જોગવાઈઓ બ્રિટન-ભારત વચ્ચેની સમજુતિ જેવી છે. પરંતુ તેમા વધારાની જોગવાઈ ઓમાં આ સંસ્થાનોમાં ફ્રેન્ચ સંસ્કૃતિની જાળવણી તથા સત્તાની ફેરબદલી પછી ફ્રેન્ચ હીંદના બંદર અને ફ્રેન્ચ બંદરો વચ્ચેના આયાત-નિકાસ વેપારમાં ફ્રાંસને "અત્યંત પસંદગી પાત્ર રાષ્ટ્ર ગણવાનો સમાવેશ થાય છે.

ફ્રેન્ચ હીંદનો વિસ્તાર ૧૯૬ ચોરસ માઈલ અને વસતિ ૩,૨૦,૦૦૦ની છે. હીંદના પુર્વ કિનારે આવેલુ પોંડીચરી ફ્રેન્ચ ઈસ્ટ ઇંડીઆ કંપનીના ફ્રેન્કોઇસ માર્ટીન નામના એક ફ્રેન્ચે ૧૬૭૪ માં વસાવ્યું હતું. પાછળથી આ શહેર ડચો, ફ્રેન્ચો અને અંગ્રેજો વચ્ચે લડાઈઓનું મેદાન બન્યું હતું. ૧૬૯૩માં ડચોએ પોંડીચરી કબજે કર્યું હતું પણ ૭ વર્ષ પછી ફરી એ ફ્રેન્ચોના કબજામાં ગયું હતું. ફ્રેંચોએ ફરી એ અંગ્રેજો પાસે ૧૭૬૧માં ગુમાવ્યું હતું. ચાર વર્ષ પછી ફરી પોંડીચરી ફ્રેંચોના હાથમાં આવ્યું હતું. પણ ફરી ચાર વર્ષ પછી તેઓ અંગ્રેજો પાસે હારી ગયા હતા. પોંડીચરી ફરતો અંગ્રેજોએ ચાર વખત ઘેરો ઘાલ્યો હતો અને તેનો કિલ્લો, રક્ષક દિવાલો અને મકાનોનો નાશ કર્યો હતો.

પુર્વ કીનારે આવેલા બીજા બે ફ્રેંચ સંસ્થાનો કરાઈકાલ અને યેનામ તાંજોરના રાજા અને હૈદ્રાબાદના નિઝામ મુઝફ્ફર જંગ પાસેથી ફ્રેંચોને મળ્યા હતા. પશ્ચિમ કીનારે આવેલુ ચોથું સંસ્થાન માહે ફ્રેંચોને નવેમ્બર ૧૭૨૬ માં બદાગરાના રાજા પાસેથી મળ્યું હતું.

આ તમામ સંસ્થાનોમાં હીંદી તાર અને ટપાલ ખાતા દ્વારા તાર-ટપાલનો વહીવટ થઈ રહ્યો છે અને ત્યાં હીંદી રેલવે કામ કરે છે. વિજળી માટે પણ તેને ભારત પર આધાર રાખવો પડે છે.

યોગ્ય રીતે ચુંટાયેલા પ્રતિનિધિઓની સભા બીજો કાંઈ નિર્ણય કરે ત્યાં સુધી આ સંસ્થાનો અલગ વહીવટી એકમ તરીકે ચાલુ રહેશે. પોંડીચરી ખાતેના હીંદી કોન્સલ જનરલ ચીફ કમીશનર તરીકે આ વિસ્તારોનો વહીવટ સંભાળી લેશે.

* * *

કસ્તુરબા સ્મારક નિધિની કારોબારી સમિતિની બેઠક ઈન્દોર નજીક કસ્તુરબા ગ્રામ ખાતે મળી હતી અને ૧૯૫૫ માટેનું રૂ. ૧૪,૫૧,૬૨૫ નું અંદાજપત્ર તેણે પસાર કર્યું હતું. લોકસભાના સ્પીકર અને નિધિના પ્રમુખ શ્રી ગણેશ વાસુદેવ માવલંકરે સમિતિની બે દિવસ બેઠકનું પ્રમુખ સ્થાન લીધું હતું. શ્રીમતિ પ્રમીલા વી. ઠાકરસી ભારતના ગૃહ પ્રધાન ડૉ. કૈલાસનાથ કાટજુ, શ્રી શ્રીકૃષ્ણદાસ જાજુ, કુ. મણીબહેન પટેલ, અને કુ. મૃદુલા સારાભાઈ બેઠકમાં હાજર રહ્યા હતા.

પોતાનું કાર્યક્ષેત્ર વિસ્તારવાને બદલે અત્યાર સુધીમાં કરાયેલા કાર્યને વધુ વ્યવસ્થિત બનાવવાનો સમિતિએ નિર્ણય લીધો હતો. ગ્રામ સેવિકાઓની તાલીમ માટેના ૧૪ કેન્દ્રો, પરિચારિકાઓની તાલીમ માટેના કેન્દ્રો અને ૪૦૦ જેટલાં ગ્રામ સેવા અને તબિબિ રાહત કેન્દ્રો ચાલુ રાખવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. તામીલ નાડમાં ૩૨ ખાટલાવાળી રકતપીતની ઇસ્પિતાલને નિભાવવાનું ચાલુ રાખશે.

ગ્રામ વિકાસ યોજનાના સરકારી વહીવટકારની વિવિધ ગ્રામવિકાસ યોજનાઓ માટે ગ્રામ સેવિકાઓને તાલીમ આપવાની વિનતી સંબંધમાં સમિતિએ શરૂઆતમાં ૨૫ ગ્રામ સેવિકાઓને કસ્તુરબા ગ્રામ કેન્દ્રમાં તાલીમ માટે દાખલ કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. અનુભવ પછી આ સંખ્યામાં વધારો કરવામાં આવશે.

સમિતિએ નિરાધાર સ્ત્રીઓ બાળકો માટેના તેના તરફથી રાજપુરા (પેપ્સુ), ફરીદાબાદ (પંજાબ), સરદાર નગર (અમદાવાદ) અને વેલીવાડા (કોલ્હાપુર) ખાતે ચાલતા ગૃહોની કામગીરીની સમાલોચના કરી હતી અને જો તેની વ્યવસ્થામાં સરકારી દખલ ન થાય તો તેને ચાલુ રાખવાનો ઠરાવ કર્યો હતો. વધુમાં તેણે નિધિની દેખરેખ હેઠળ ગ્રામ વિસ્તારોમાં કાર્ય કરવાને તૈયાર થાય તેવી સ્ત્રીઓને તબિબિ કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા માટે માસિક રૂ. ७૫ નો શિષ્યવૃતિ આપવાનું નકકી કર્યું હતું. કસ્તુરબા ગ્રામ ખાતે લાઈબ્રેરી, મ્યુઝીયમ અને પ્રયોગ શાળા માટે મકાન બાંધવાનો પણ સમિતિએ નિર્ણય કર્યો હતો. કારોબારીની આવતી બેઠક નિધિની ગુજરાત શાખાના કેન્દ્ર બોચા (અમદાવાદ પાસે) ખાતે ડીસેમ્બરની ૨૯, ૩૦ અને ૩૧મીએ મળશે.

નવલ કથાઓ

માનવી ખંડીયેરો (એક રક્ત પિત્તીની આત્મ કથા)	૬	૦
મઝધાર (અંધ લેખીકા હેલન કેલરના પુસ્તકનો અનુવાદ)	૬	૦
આશાવરી (હાસ્ય રસથી ભરપુર નોવેલ)	૭	૦
બાલ જોગણુ (ર. વ. દેસાઈ કૃત)	૧૪	૦
લોક ભાગવત (નાનાભાઈ ભટ્ટ કૃત) શ્રીમદભાગવતની કથાઓ	૧૬	૦
કીમીયાગારો (૧૮ મહાન નરનારીઓનો ટુંક પરીચય) યશોધર મહેતા	૬	૦
સર્જાતા હઈયા (નવલભાઈ શાહ) જ્ઞાન સાથે આનંદ આપતી નવલ કથા	૭	૬
નંદવાયેલા હઇયા (પુષ્કર ચંદરવાકર)	૭	૬
માનવીનિ ભવાઇ (પન્નાલાલ પટેલ)	૧૪	૦
બાળ સાહિત્ય		
ગર્દભ અને બાહરુ (રમુજી વાર્તા)	૧	૬
કીંગ કોંગ એખ સાહસથી ભરપુર બાળ વાર્તા	૩	૦

મળવાનું ઠેકાણું

'INDIAN OPINION'
P. Bag,
Phoenix, Natal.

સુંદર નવી નવલ કથાઓ

માનવતાના ઝિલામ લેખીકા હેરીયેટ બિચર અનુવાદક શશીન ઓઝા	૧૫	૦
સાથી રા. ના. પાઠક	૧૨	૦
ખાંડેકરના પુસ્તકોનો અનુવાદ		
સોનેરી છાયા	૧૦	૦
સ્વપ્ન સૃષ્ટી	૧૦	૦
આશાગીનારા	૧૨	૦
છાયા પ્રકાશ	૧૩	૬
ર. મ. દેશાઈ -કૃત		
દિવડી	૧૨	૦

Obtainable from:

INDIAN OPINION.
P/Bag, Phoenix, Natal.

Phone 22905 Tel. ADD. : "GANDABHAI"

The Home Of INDIAN SWEETMEATS.

G. C. Kapitan & Son

Vegetarian Restaurant

Upcountry customers are requested to send their **POSTAL ORDER** with their orders.

Write For Price List.

બહારગામના ગ્રાહકોને ખાસ સુચના

ઓર્ડર સાથે પોસ્ટલ ઓર્ડર મોકલવા મહેરબાની કરવી. મીઠાઈની કીંમત ઉપરાંત નીચે મુજબ પોસ્ટેજ ઉમેરવા વિનંતી છે.

નો. રોડેશીયા શી. ૧–૦ રતલે. સધર્ન રોડેશીયા ૯ પેની રતલે. યુનીયનમાં ૩ પેની રતલે.

પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો

154 GREY STREET, DURBAN.

PHONE 33-2661

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

MANUFACTURERS OF LADIES' & GIRLS' STRAW & FELT HATS
WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES

33 West Street, JOHANNESBURG.

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

હોલસેલ મરચન્ટસ એન્ડ ડાયરેક્ટ ઇમ્પોર્ટસ

રેશમી તેમજ સુતરાઉ કાપડ, વુલન રગ્સ. બ્લાન્કેટસ—એમ જાતજાતનો માલ. તેમજ ક્રેપડીચીન જ્યોરજેટ સાડીઓ વીગેરે માટે હમારે ત્યાં પ્રથમ તપાસ કરવા સલામણ છે.

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

ફોન : .૩૩–૨૬૫૧

ધીરૂભાઈ પી. નાયક

મુસાફરી. વીમાનાં અને જનરલ એજન્ટ

હીંદુસ્તાન અગર દુનીયાના કોઈ પણ ભાગની હવાઈ દરિયાઈ અગર જમીન માર્ગે મુસાફરી કરવા ઘરે બેઠા અમારી મારફતે બુકીંગ કરો.

જીંદગી, આગ, ચોરી, હુલ્લડ, અકસ્માત, પ્લેટગ્લાસ, વિગેરેના વીમા અમે ઉતરાવી આપીએ છીએ.

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, હિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ ક્લીયરન્સ સર્ટીફીકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી બાબતોમાં કંઈ પણ ફી લીધા વિના અમે મફત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન ઓફ ઓસ્ટ્રેલીયા, યોર્કશાયર ઈનસ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone : 33-9033. 29e Commissioner Street, JOHANNESBURG.

ધી ન્યુ દિલ ખુશ–સ્વીટ માર્ટ

મેનેજર: મણીભાઈ બાબુભાઈ કાદીપોરવાળા.

દરેક જાતની મીઠાઈઓ, ચોખ્ખા ઘીની તેમજ ચોખા મેવા, મસાલાથી અમે બનાવીએ છીએ.

અમારૂં વખણાએલું સુરતી ભુસું સેવ, મમરા, ગાંઠીઆ, ભજીઆં, પાતરાં વિગેરે દરરોજ તાજાં બનાવીએ છીએ.

પાર્ટી વીગેરે માટે મોટા પ્રમાણમાં મીઠાઈ ઓર્ડર પ્રમાણે ટુંક વખતમાં બનાવી આપીશું.

PHONE 33-6575. P. O. BOX 3680.

THE NEW DIL-KHUSH SWEET MART,

34 President St., Corner Diagonal Street.

JOHANNESBURG.

તંદુરસ્તી અને શક્તિ માટે

આ શિયાળામાં **મેથીપાક** ખાઓ

શી. ૧૨–૬ રતલ.

આજે જ ઓરડર કરો:

કેપીટન્સ બાલ્કની હોટેલ

(ધી કોર્નર મીઠાઈ હાઉસ)

ગ્રે અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના ખુણાપર – ડરબન.

ફોન નંબર ૨૩૪૧૪ ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

વાંચવા લાયક સાહિત્ય

જેસ્તો પીધા છે જાણી જાણી (દર્શક)	૫	૦
ગીતા પ્રવચન (વિનોબા ભાવે)	૩	૦
સરદાર વલ્લભભાઈને બાપુના પત્રો	૪	૬
ધર્મોદય (કાકા કલેલકર)	૨	૦
બા–બાપુની શીળી છાયામાં (મનુ ગાંધી)	૩	૪
ગો સેવા (ગાંધીજી)	૨	૦
રામકૃષ્ણ ઉપનીષદ (રાજાજી)	૨	૦
અહિંસા વિવેચન (કીશોરલાલ મશરૂવાલા)	૩	૬
સત્યાગ્રહની સપ્તપદી	૩	૦
જીવનનો આનંદ (કાકા કલેલકર)	૬	૦

મળવાનું ઠેકાણું

'Indian Opinion' P. Bag, Phoenix, Natal.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેડરૂમ સુટ, ડાઈનીંગરૂમ સુટ, વોર્ડરોબ, ડરેસીંગ ચેસ્ટ, સાઈડ બોર્ડ ઓફીસ ડેસ્ટ, બુક કેસ, ટેબલ, તદ્દન કીફાયત ભાવે ખરીદી શકશો. જાતે પધારી લાભ લેવા ચુકશો નહિ.

—બોક્સ, ટેબલ અને કીચન ડરેસર—

જે હમારી દેખરેખ નીચે તઈયાર થાય છે. તેનો સ્ટોક હમેશા તઈયાર રહે છે. માત્ર રોકડા ભાવોના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર આગળ વધારો.

L. MISTRY

51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.

PHONE 33-4691. BOX 2526.

જ્ઞાન મેળવવા લાયક પુસ્તકો

વિવેક અને સાધના (કેદારનાથ)	૭	૬
ગીતા ધ્વની ,, ,,	૧	૩
કેળવણી વિકાસ (કી. મશરૂવાળા)	૩	૦
સ્ત્રી પુ. મર્યાદા ,, ,,	૪	૬
સમુળી ક્રાંતી ,, ,,	૪	૦
કેળવણી વડે ક્રાંતી	૭	૬
પૂર્વ આફ્રીકાની સફર (કાકા કાલેલકર)	૭	૬
મારી જીવન કથા (નેહરૂ)	૧૫	૦
કળણી અને સંસ્કૃતીનું ભાવી (રાધા કૃષ્ણન)	૧	૦
સરદાર વલ્લભભાઈ ભાગ ૧	૧૩	૦
સરદારનાં ભાષણો	૧૨	૦
એક ધર્મ યુદ્ધ (અમદાવાદનો મજુરોની લડતનો ઇતિહાસ)	૧	૩
ગ્રામ્ય વિદ્યાપીઠ (શીક્ષકો માટે)	૧	૦
ત્યાગ મૂર્તી અને બીજા લેખો	૬	૦
આફ્રના તેર દિવસ	૧	૦
ધર્મ મંથન	૫	૦
જીવન શોધન	૮	૦

Obtainable from:

'Indian Opinion'

P. Bag, Phoenix,

Natal.

નવલ કથાઓ

સારા સારા લેખકોનું સુંદર સાહીત્ય

કપાલ કુંડલા (બંકીમ ચંદ્ર)	૬	૬
નવલીકાઓ (મેઘાણી)	૬	૬
અભેલાંજીવ (પ્ર. પટેલ)	૭	૦
સોરઠી ગાથા ૪	૬	૬
દેવદાસ (શરદબાબુ)	૫	૦
ઘરે બાહીરે ,,	૬	૦
લાવણ્ય	૫	૬
એક બીંદુ	૭	૦
ભાગ્ય નિમાર્યું	૭	૬
ત્રણ અરધુ બે	૪	૦
ઉભી વાટ	૮	૬
ઉન્નયન	૭	૦
કલાની સહચરી	૫	૦
દીન ધ્રુવ	૬	૦
ખરૂમા બાપુ	૭	૬
ક્રઉંચ વધ	૧૦	૬
અણખુટ ધારા	૭	૬
શહીદોનો સંદેશ (આયરલેન્ડના શહીદ)	૪	૦
કરૂણા દેવી (સાને ગુરૂજી)	૨	૩
શામના રખોપા સાને ગુરૂજી	૧૦	૦

મળવાનું ઠેકાણું આ ઓફીસ:

'Indian Opinion' P. Bag.,

Phoenix, Natal.

ગાંધી સાહિત્ય

પાયાની કેળવણી (ગાંધીજી)	૩	૦
અમારા બા (કસ્તુરબા ગાંધી)	૩	૦
ગાંધીજીનો સરકાર સાથે પત્રવ્યવહાર	૩	૦
બાપુની સેવામાં	૬	૦
અસહકારનો વિચાર	૧	૦
ગાંધીજી (એક અધ્યયન)	૧૦	૦
કસ્તુરબા સ્મારક અંક—('ઈન્ડિઅન ઓપિનિઅન')	૧	૬
ગાંધી સ્મારક અંક	૨	૦
બાપુના—બા ને પત્રો (કસ્તુરબા પર લખાયલા પત્રો)	૨	૬
ટાઈફોઈડ	૧	૬
નળ આખ્યાન	૭	૬
મારી જીવન કથા (ભારતના રાષ્ટ્રપતી રાજેન્દ્રપ્રસાદ)	૧૫	૦
હીંદનો કોમી ત્રીકોણ (કોમવાદ વિષે લખેલું)	૬	૦
હીંદી રાષ્ટ્રીય મ. સભાનું બંધારણ	૧	૦
આરોગ્યની ચાવી	૧	૬

Obtainable from

"Indian Opinion"

P. Bag,

Phoenix, Natal.

ગાંધી સાહીત્ય

દ. આ. નો ઈતીહાસ		૭	૬
મહાદેવ દેશાઈનું જીવન ચરીત્ર		૨	૬
મહાદેવ દેશાઈની ડાયરી	ભા. ૧	૧૦	૦
,, ,, ,,	ભા. ૨	૧૨	૦
,, ,, ,,	ભા. ૩	૧૧	૬
,, ,, ,,	ભા. ૪	૮	૦
,, ,, ,,	ભા. ૫	૧૬	૦
બાપુની કારાવાસની કહાણી		૧૫	૦
હસ્ત લીખીત હીંદ સ્વરાજ્ય		૫	૦
આત્મ કથા (ગાંધીજી)		૭	૬
ગાંધીજીની સંક્ષીપ્ત આત્મ કથા		૨	૬
બાપુની ઝાંખી (કાકા કાલેલકર)		૩	૦
રામ નામ (ગાંધીજી)		૨	૦
બાપુ મારી મા (મનુ ગાંધી)		૨	૬
બાપુના પત્રો: (આશ્રમની બેનો ઉપર)		૨	૬
બાપુની પ્રસાદી		૫	૦
ગાંધીજી અને સામ્યવાદ (કી. મશરૂવાળા)		૩	૦
નીતી નાશને માર્ગે (ગાંધીજી)		૨	૦
અનાસક્તી યોગ (ગાંધીજીએ ગીતાજીનો કરેલો અનુવાદ)		૧	૬
ધર્માત્મા ગોખલે (ગાંધીજી)		૧	૬
આશ્રમ ભજનાવલી		૧	૦

Obtainable from:

'Indian Opinion'

P. Bag, Phoenix,

Natal.